ТИЖНЕВИК · REVUE HEBDOMADAIRE UKRAINIENNE · TRIDENT

ORGANE DE LA LUTTE POUR L'INDÉPENDANCE DE L'UKRAINE

FONDÉ LE 15 OCTOBRE 1925 PAR SIMON PETLURA

Число 1 - 2 (651 - 52) Рік вид. XV. 8 січня 1939 р. Ціна 2 фр. Prix 2 fr.

Усім землякам там, на Україні.

і тут, в розсіянні сущим —

З НОВИМ РОКОМ І РІЗДВОМ

щирий привіт шле

Редакція «ТРИЗУБА»

1 січня, 1939 року

Париж, неділя, 8 січня 1939 року

Біжучий Новий Рік зустрічаємо в одмінній ситуації, ніж то було давніше за час нашого перебування на чужині після минулого здвигу. Після всієї глибини поразки що-до конечної мети української національної боротьби, в якій ми знаходились, після майже двадцятилітньої перерви, підчас якої наш народ випив, ніби, до дна гірку чашу переможеного, перспективи й надія — ясно вже досить окреслені перспективи й оправдана надія — характеризують цей Новий Рік.

Тверда була наша віра, і надія, тою вірою породжена, ніколи не покидала нас. Але тепер та надія у нас уже на зовсім близьку, на зовсім недалеку свободу українського народу. Вже реальністю є державність найменшого з клаптиків нашої великої землі. І саме це існування невеликої держави української нації на самому західнєму кінці нашої національної території відкриває нам ті величні перспективи, що зарисовуються на тій частині України, яка являється її основою, і яка тепер не може не бути вільною.

І тому цей Новий Рік для всіх українців такий радісний. Бо може вже він нарешті таїть в собі день, коли здійсняться вікові мрії всього нашого народу, коли і в серці нашої землі замає жовто-блакитний прапор, як запорука і символ свободи цілої нації, як знак остаточної перемоги.

На біжучий Новий Рік ми як би бачимо трохи відкритою завісу над майбутнім, яке з незнаного стає нам ніби ясно видимим. Бачимо виразно конечну ціль боротьби й зусиль цілого ряду українських поколінь — велику Українську Державу, державу українського народу на своїй просторій і багатій землі, дружби й прихильности якої будуть шукати народи, як колись, коли ріжні королі присилали до могутнього Києва послів просити українських князівен стати чужинними королевами. Бачимо виразно знову багаті наші села й міста, щасливий свобідний наш народ; ніби перед очами проходять залізні українські дивізії, чорноморські ескадри, могутня повітряна флота, що своєю міццю боронять і стоять на сторожі здобутої української батьківщини.

Ці широкі перспективи накладають на нас усіх великі обов'язки, а передусім обов'язок невсипущої праці. Витривалість і упертість все йшли в парі з нами. Непохитність товаришує нам. А працю, подвоєну, потроєну енергію всі українці мусять в цю хвилину бути готові принести. Український народ веде зараз, можливо, останні атаки перед побідним маршем. Цей побідний марш мусить привести нас не тільки до звільненої батьківщини, але й до певности, що наш ворог ніколи більше не встане, щоб знову поневолити нас. Такі великі завдання можливі для великого українського народу. Для того лише потрібне з'єднання всіх зусиль, орґанізація їх і скерування сильною волею в належному напрямку.

І тому ми хочемо цього Нового Року, що багато обіцяє українській нації й приносить нам такі великі надії, всім нам, всім українцям побажати бути достойними свого великого призначення — створення для себе й для всіх наших поколінь майбутніх вільної, великої, могутньої й славної національної держави.

* * *

Стало вже звичаєм, що місяць січень, —а особливо день 22 січня, день нашого національного свята, — став місяцем збірок на Український Дім у Празі, при якому міститься Музей Визвольної Боротьби України. Що-року цього місяця українці, скрізь на своїх землях і на чужині, жертвують на підсилення фонду, необхідного для приведення Музею Визвольної Боротьби до належного стану, гідного багатомілійонового нашого народу.

Хай і цього року, — ще більше, як завжди, — потечуть пожертви на великої ваги українське культурне огнище на чужині, і дійсно хай не буде жадного українця й жадної української орґаінзації, що не прийняли б участи у всенаціональній збірці.

Місяць січень—місяць Музею Визвольної Боротьби України в Празі

«КАРПАТСЬКА УКРАЇНА» — ОФІЦІЙНА НАЗВА КРАЮ

Розпорядком з 30 грудня минулого року влада Карпатської України оповістила, що тепер вже, ще перед остаточним встановленням назви Закарпаття закарпатським парламентом, що має зібратися за кільки місяців, офіційно дозволяється вживати назви «Карпатська Україна».

ЕВРОПА І МИ

В часі, коли справа державної самостійности України стануда реально на порядок денний европейської політики, коли нема властиво ні одного поважнішого щоденника в Европі, який не зайняв-би в той чи инший спосіб становища до цієї справи, належиться зазначити виразніше, ніж колись, відносини між нами та Европою, між внутрішніми українськими та зовнішніми чужинецькими чинниками, що діють в прихильнім чи противнім до нас напрямку. По мюнхенській конференції, по перемозі Чемберлена над парламентарною опозицією та по перемозі Даладьє над комуністами, соціялістами і Жуо, можна тим часом говорити про Европу, як про один великий протимосковський табор, не зважаючи на поважні противенства між поодинокими великодержавами. Цього факту не міняє й та обставина, що роля поодиноких великодержав супроти Московщини досить відмінна.

Де-хто любить говорити про несподіванки, що через ніч міняють ґрунтовно цілу політичну ситуацію, лише тому, що основні закони політичного розвитку Европи йому лишаються невідомі, тако-ж як рушійні сили цього розвитку, що діють часом в противних напрямках. До того-ж війна і повоєнна доба витворила не лише нові сили в Европі, а й нові закони їх діяння. В основі їх лежить національне живло, що знаходиться в межах ріжних держав на ріжних щаблях свого розвитку і відіграє ріжну ролю у взаємних відносинах між ними. Не підлягає тако-ж ніякому сумніву, що основний рух національних сил, що ширився зі сходу на захід, змінив діяметрально свій напрям і посувається тепер на схід.

В схематичнім представленні відносин між нами і Европою протягом останнього двадцятиліття, були ми, себ-то Україна, на чолі инших чужих націй в старій Росії, первопричиною всього того, що стрясло цілою Европою і прокотилось по цілім світі. Відвічну боротьбу між Україною і Московщиною намага-

лись вирішити кремлівські можновладці методами марксизму, спрепарованого Леніним для московського вжитку, при чім підприємцями мали бути, розуміється, москвини, а пролетарями инші нації. І тут, по п'ятидесятилітнім нехибнім пристосованні теорії Маркса було виявлено її хибність , яка полягала в тім, що Маркс не числився належно з національним чинником, який зрештою обчисленню й не підлягає, містячи в собі безмежні сили. Чуженаціональні «пролетарі» не скорилися московським «капіталістам» і «соціялістичний експеримент», розпочатий з величезними засобами на просторі одної шестої частини земної кулі, ганебно впав. Московсько-большевицька господарка, замість того, щоб піднестися на вищі шаблі капіталістичного розвитку, зійшла на рівень типового невільницького системи, хоч і механізованого до крайньої міри. Вона вистачила у всякім разі для того, щоб викликати гостру кризу в цілій Европі і далеко по-за нею та зорганізувати дуже численну і дуже механізовану армію, що дозволила Кремлеві відограти кільки років немалу ролю в Европі. З приступленням СССР до Ліги Націй виникла небезпека, що між державами Европи повстануть відносини, які в де-чім нагадуватимуть відносини між Москвою та чужими націями СССР,при чому місце цих останніх мали б зайняти всі держави, що підлягали в тій чи иншій мірі версальському миру, а перед усім Німеччина. Але тут переміг остаточно той-же самий національний чинник, що підкопав сили московського імперіялізму в межах СССР. Національний соціялізм переміг господарські засади, устійнені в значній мірі марксизмом. Хибною виявилась теорія історичного матеріялізму і класової боротьби, теорія вартости, земельної ренти й т. ин. Класову боротьбу заступили спільні змагання об'єднаної нації, до вартости кожного витвору індивідуальної праці прилучилась частинка загально-національної енергії. Національно-державна автархія скасувала інтернаціональне поняття рентовности; було використано не лише «непоплатні» ґрунти,а й повернено в лани багна, отже витрачувано противно засаді земельної ренти на збір одної тони збіжжа кількикратно годин праці більше, ніж це потрібно, наприклад, в Канаді чи в Сполучених Державах Америки. Золоту валюту заступлено продуктом національної праці і т. д. Те, що відбулося в Німеччині протягом останніх чотирьох років в, так мовити, класичній формі, відбулося раніше з де-якими відмінами в Італії і відбувається повільніше тако-ж і в де-яких инших державах.

Тепер вже не підлягає найменшому сумніву, що національна господарська автархія Німеччини та Італії не лише перемогла невільницько-капіталістичну господарку московського імперіялізму, а й спромоглася розвинути мілітарні та політичні сили, що у всякім разі дорівнюють силам західніх великодержав, які затримують далі економичні форми старого капіталізму.

Обурення і протести західніх великодержав проти національної автархії Німеччини та Італії зростають тим більше, що

й економична перевага цих держав в центрі та південнім сході Европи тако-ж не підлягають вже ніякому сумніву. Коли-ж ані нормальна торговельна виміна між обома ґрупами держав, ані їх співробітництво у вузьких межах сучасної Европи неможливі, то не лишається нічого иншого, як поширити ці межі на нові східні простори, зруйнувати той мур, який московський імперіялізм поставив між Европою та Азією.

Тим часом справді лишається це рішення в значній мірі на папері, і перевести його в життя без упертої політичної боротьби ледви чи буде можливо. Московщина мобілізує всі свої сили, щоб не допустити до його здійснення і знаходить, на жаль, спільників в досить численних ще москвофільських колах Франції і Анґлії. Московські аґентури розвивають шалену пропаґанду, щоб довести, що «фашистівські» держави, знищивши СССР, «чинник миру в Европі», та здобувши доступ до багатих джерел сирівців і засобів поживи поневолених націй СССР, зробляться панами Европи і звернуть свою зброю проти Франції і Анґлії. Переглядаючи численні статті, спеціяльно французької преси, присвячені в останніх днях українській справі, треба, на жаль, признати, що ця отруйна пропаґанда не лишається цілком безрезультатною.

Думка, висловлена в де-яких орґанах преси, що Україна та инші поневолені нації СССР мають лишитися в московській неволі, лише для того, щоб Німеччина не була в стані діставати звідти сирівці і засоби поживи, остільки цинично безглузда, що про неї з погляду політичної моралі та людяности, оскільки вони взагалі грають ролю в сучасній політиці, справді нема чого й говорити. Може й балканські держави треба б віддати під владу Москви, щоб Німеччина не могла діставати звідти все, чого вона потрібує? Але цим політикам варто вже подумати про те, що коли Україна здобуде раніше чи пізніше свою державну самостійність, то це тому,що вона сама передусім має непереможне стремління до цього. Для Франції й Анґлії не буде все одно, чи це станеться при їх прихильнім ставленні до політичних стремлінь України, чи проти їх волі. Чи в Парижі і Лондоні справді існують ще такі політичні кола, що вже забули, які результати дали намагання відбудувати за всяку ціну стару російську в'язницю народів шляхом підтримання Вранґеля, Денікина та инших московських «єдинонеділімців»? Свого часу Франція й Анґлія не захотіли взяти участи в протимосковській акції в Хінах, а наслідком цього є те, що засада отворених дверей там загрожує повернутися для них тепер в засаду напівзачинених дверей.

Обмежуючи тему — «Европа і ми» — нами самими, себ-то тою дрібною частиною української нації, яка перебуває тепер в Европі на еміґрації, доводиться піднести старе й болюче питання про те, чи з нашого боку було справді зроблено все, щоб дати

Європі, а зокрема західнім великодержавам, належну уяву про істоту і сучасний стан нашої боротьби проти Московщини? Не можна тут поминути того, що якраз рік тому, в передбаченні можливих подій, було розпочато з рамени «Тризуба» справу поширення і зміцнення пресової акції в Європі шляхом збірання потрібних засобів на це. Акція ця продовжується і тепер. Для виконання тих величезних політичних завдань, які ставлять перед українською еміґрацією сучасні події, а навіть і для звичайного посилення інформаційної праці чужими мовами, так потрібної тепер, бракують необхідні засоби. Поруч із призначенням України боронити Европу, не бачимо більших засобів для оборони самої України. Святкується у нас що року пам'ять Крутів і Базару, але чи дається належну відповідь тут, по цім боці червоного кордону, на сотки подібних прикладів траґічного геройства на совітській Україні?

М. Данько

МІЖНАРОДНЄ СТАНОВИЩЕ ТА УКРАЇНСЬКА ДІЙСНІСТЬ *)

Робити сьогодня доклад про міжнароднє становище — справа не легка і не ввійде це завдання у цю бесіду. Не легке воно — це завдання — тому, що активність міжнародніх стосунків не обмежується тільки одним континентом, а вона є всюди, де доходять інтереси сьогодняшніх керівних чинників ріжних континентів. Уважний спостерігач мусить сьогодня однаково стежити і за перипетіями в Іспанії, і за бойовими операціями в Китаї, і за подорожжу Пірова, прем'єра Південної Африки, і за промовами пан-американської конференції в Лімі, і за домаганнями і чинами друзів коло Сирії, і за подорожами коронованих осіб та одповідальних міністрів, і за наслідками виборів в Мемелі, і за ухвалами реґентської ради у Зовнішній Монґолії, і за реакціями Франції що-до домагань Італії, і за промовами з вашинґтонського Білого Дому. Уся ця активність у світі зв'язана між собою, всі ці події й вияви активности мають свою внутрішню і зовнішню лоґику.

Нас, українців, зокрема бувших вояків УНР, цікавлять усі ці події з нашого погляду, з погляду реалізації нашої ідеї — відтворення незалежної Української Держави із центром у Києві.

За короткий час після Мюнхенської наради, що закінчила такий нервовий і збентежений період, змінилося дуже багато,

*) Доклад п. М. Ковальського, ґенерального секретаря Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції, зроблений на 10-му черговому з'їзді Т-ва в Парижі 31 грудня 1938 року.

а для нас особливо : на кон історії стає наша проблєма. Безперечним фактом останніх місяців є повстання Карпатської України. Повстання цієї маленької Української Держави, зв'язане з проблємою загально-українською, сколихнуло цілий світ, куди тільки доходить друковане слово всіма мовами. Сколихнуло воно однаково сильно і всі українські серця, розкидані світами, розпалило надії і віру в краще майбутнє в українців, що живуть на землях під чужими державами.

Але медовий місяць ентузиястичного захоплення Карпатською Україною проходить. Речі стають на свої місця, і справа починає виглядати вже при денному натуральному світлі. Разом з тим, що там, на Срібній Україні, потрібно вкладати великі зусилля духовні і матеріяльні для закріплення цієї державности української у малому, мікроскопичному маштабі, — проглянула перспектива вже ширша, потужніша й одповідальніша, перспектива повстання Великої Української Держави. Перед нами, учасниками збройних змагань 1917-1921 років, поволі розсовується тяжка завіса майбутнього і то, як видається, дуже близького, на яке ми очікуємо вже от повних 18 літ. Так як от на ранньому, дуже ранньому світанку непрозорий туман ще вкриває контури пейзажу, ховає лінії ґрунту й часом вкоротшує дистанції та деформує ще справжній рельєф.

Правда,ми ще зараз знаходимося в такому часі, коли скритими є поки терміни й строки, але так само, як надранок ми певні, що зійде сонце і прожене тумани, так само сьогодня, на самому початку 1939 року, ми вже певні, що знаходимося перед Великим Здвигом, який змінить кордони держав у Східній Европі. Ми певні, що знаходимося перед розрішенням питання, яке тяжило на Сході Европи, а саме над Чорним Українським морем, вже кільки століть, і що розрішення це станеться на нашу користь.

Ми не будемо аналізувати сьогодня все те, що сталося на українському полі за останні місяці, хоч сталося того дуже багато, значно більше за ці місяці, ніж за десяток минулих років. Не можемо з тої простої причини, що на те потрібні багатогодинові систематизовані виклади, та й то не знати, чи можна охопити ввесь той матеріял. У нас зросла гострота уважности настільки, що багато знаємо ми з преси своєї й чужої, остання так багата тепер на український матеріял. Одначе можна вже з того чисельного матеріялу зробити певні висновки, що не повинні б видаватися скороспілими.

Найперше — це справа заінтересування в повстанні Української Держави з боку чужинців. Кожна з тих держав, чи то будь Совіти чи Польща, чи Румунія, чи Німеччина, чи Франція, чи Анґлія, чи Італія, — кожна з них готується до повстання нашої держави, але кожна готується по своєму, в залежності від того, які свої життєві інтереси вбачає вона у нашій проблємі.

Совіти прекрасно розуміють, як і кожний російський імперський патріот, що повстання України, як незалежної держави,

це є смерть для ідеї всякої Росії. Над цим не спинятимемося. Це ясно і для нас, і для них. І ця ясність стосунків є результатом тої всієї боротьби, в ріжних формах, що точиться між нами і москвинами принаймні від 1654 року по цей день.

Що-до оцінки політики держав, як тих, що посідають українські землі, так і так званих великих держав, то при цій оцінці треба мати на увазі їхню внутрішню політику, себ-то політику, призначену на задоволення своєї опінії чи певних своїх політичних ґруп, і політику зовнішню, що мусить задовольняти інтереси самої держави, як цілого. У кожної з цих держав є ґрупи, які часом просто вороже ставляться до української проблєми. І кожна з тих ґруп — по своєму. Так, в Німеччині — ґрупа юнкерів, представників старої імперської армії, воліла б бачити краще єдину, хоч і обрізану із сходу (без монґольського світу) і з заходу (без Польщі і балтийських держав) Росію з Романовим на чолі, ніж самостійну Україну, без надії її прилучити колись до єдиної Росії. У Франції стародавнє й традиційне русофільство об'єднує читачів ультра-лівого і жидівського «Парі-Суару» з читачами католицької й роялістичної «Аксіон Франсез» у неґативному ставленні до України. В Анґлії ви знайдете знаних і видатних діячів типа Ллойд-Джорджа чи лорда Сесіля, які більше вірять твердженням російського професора Струве про мітичність української проблєми та про «німецьку інтриґу», ніж безперечним фактам української живучости. В Італії при всіх її симпатіях і інтересах до України, все-ж сильна була тенденція до утвердження спільного польсько-угорського кордону. У Польщі ви знаходите поруч із переслідуванням виявів українського націоналізму та нищенням православних церков багато серьйозних голосів про те, що Польщі, як вода у спеку, потрібне існування Української Держави! Румунія, маючи й у себе українське населення, все-ж виявила назагал прихильне відношення до української проблєми.

Отже ходить усім чужим державам в першу чергу про свої інтереси, які в дану хвилю переломлюються через призму поглядів сучасних керуючих чинників цих держав. Ми свідками, як кожна з тих держав, ближче чи далі зацікавлена, по своєму, у свою користь інтерпретує нашу проблєму. І чим глибша ця інтерпретація, чим стійкіша вона у своїх висновках, тим вона цікавіша для нас, незалежно від того, чи ворожа вона нам, чи сприятлива.

На сьогодня ми бачимо незаперечні вияви заінтересування українською проблємою з боку сучасної Німеччини. Ми маємо так само безперечний, скорше сприятливий, нейтралітет офіційної Франції, сприятливий і стриманий інтерес в анґлійській урядовій опінії.

Але не маємо права робити швидкі висновки про прихильність чи ворожість тої чи иншої ґрупи в ріжних державах. Мусимо завжди мати на оці очевидну діференціяцію поглядів тих ґруп і головне завжди пам'ятати про особистість чужинецьких поглядів.

Мусимо чути подяку до прихильности і мати спромогу боротися проти ворожости. І завжди спокійно і вдумливо ставитися до наших кроків, до нашого реаґування.

Адже-ж скільки протилежних чинників, від совітських аж до правих у Европі об'єдналося на тезі про «німецькі апетити на Україні», але водночас є й серьозні голоси про правдивий аспект української проблєми. Згадаємо,наприклад, статті п. Рене Мартеля в «Політік Франсез», п. Анрі Ролена в «Тан», дописи в «Матені» то-що.

Отже, закінчуючи це питання про відношення чужих держав до України, можемо сконстатувати, що, хоч і по ріжному ріжні держави підходять до нашої проблєми, але у цьому підході вбачаємо ми значно більше інтересу, ніж, скажім,в епоху наших збройних зусиль з років 1917-1921. А коли цей чужинецький інтерес сходиться з нашими національними інтересами, то це абсолютно не накладає на нас жадних «фільств», бо проти інтересів кожної чужої держави зокрема ми виставляємо непорушність наших національних інтересів.

Збільшення-ж заінтересования в українській проблємі в сучасності це є великий плюс для нашого майбутнього Здвигу.

Друге питання — неменше важливе, і його потрібно усвідомити у всій його повноті. Це питання тої надзвичайної складности, що її викличе повстання Української Держави. Мирові договори 1919 року, послідуючі за ними всякі Локарнські і Келоґовські пакти, ковенанти й теорії про Ліґу Націй та її славетні ґарантії з відомою «колєктивною безпекою», пакти про не-аґресію, конвенції про міжнародні річки, про свободу Боспору та Дарданелів, про теперішній статут на Чорному морі, а з ним зв'язаний і подекуди на Середземному морі — вся ця система, політична й економична, міжнародніх стосунків повоєнної Европи радикально міняється з фактом повстання Української Держави.

Дотеперішній розподіл річевин першої необхідности, міжнародні обороти, міждержавний вивіз та ввіз, система митних оплат, комунікаційних шляхів та транзиту — це все те-ж повинно включити у свій обіг наявність української економики. Міжнародні союзи — поштовий, транзитний, залізничний, авіяційний — — те-ж повинні розраховувати на вступ Української Держави. Міжнароднє право збогатиться ще внесенням з боку нашої держави до того запасу прийнятих норм та доґм, що досі не сприймали українського права. Міжнародній біржі доведеться прийняти до котування й українську грошеву одиницю та українські цінні папери й зобов'язання.

Ось перспективи майбутнього.

Цим власне і пояснюється ота вся активність у чужих держав, яка доводить про їхню підготовку, що ми про неї вище згадали. Коли б Україна була Іраком чи Албанією, то такого заметушіння ніколи не було б. І це зрозуміло: величезна українська територія з 45-50 мілійонами населення, мешканців-продуктів

і мешканців-споживачів, плодючість ґрунту, безмежні природні багатства, легкодоступність для торгу й виміну, великі перспективи розвитку України, особливо на Схід, — це все ставить Україну зразу-ж у ряд значного й крупного політичного і економичного чинника не тільки европейського, але й світового. Цим великим значінням майбутньої Української Держави і можна пояснити факт присутности, вже сьогодня, чужеземних представників у Хусті, столиці маленької Української Держави.

Ось на цих двох аспектах ми й спинилися перед тим, як перейти до справ наших, чисто українських. Ці два аспекти — відношення чужих держав до нашої проблеми і значіння Української Держави — затримали нашу увагу, бо про згадані речі є вже досить матеріялу і про них сьогодня маємо змогу і право говорити певно, без здогадів, а ще більше — без фантастичних угадувань та передбачень.

Це є те, що можна вважати реальним і незаперечним.

Тепер перейдімо до чисто українських справ. Вони уявляються в такому самому складному аспекті, як і аспект міжнародній.

Для нас, українських вояків, що досі бережемо старі наші бойові прапори з минулого Здвигу,питання ідеологічної орґанізації не уявляє нічого складного. Разом з тими прапорами бережемо ми пам'ять Пана Головного Отамана Симона Петлюри і послух його наступникові Панові Головному Отаманові Андрієві Лівицькому. Ми, українські вояки, не є ідеологічними безбатченками, ми схоронюємо те, що зветься моральною духовною дисципліною, а не механичною чи настроєво-переходною. Ми є державниками, що мислять категоріями глибшого порядку, себ-то ідеями національного обов'язку, покликаности до певної місії, карности, одповідальности за сучасне й за майбутнє, контролі наших думок і чинів. Це ставить нас в становище більше упривилейоване, в одміну од тих ґруп чи товариств, що повстали чи то на чужині серед еміґрації,чи на инших землях і намагаються протягом років одшукати своє місце в українському світі, розшукати своє призначення й придатність в умовах безконтрольного коловороту подій та у безапеляційному ентузиязмі безкарности.

От власне за оцей наш консерватизм і ганять усі наші друзі й вороги. Адже-ж беззмістовна назва «полонофіл», вигадана большевиками, так легко сприйнялася і з захопленням повторюється усіма «націоналістами», «шаповалівцями», «скоропадчиками» та їм подібними. Так ніби цім, на еміґрації витвореним, ґрупам страшенно заздрісно, що вони не мають тих традицій державницьких, а головне, традиций збройної боротьби, що маємо їх ми, вояки Армії УНР. Маємо проте ми ще більше й цінніше — це моральний досвід боротьби, річ, яка набута нами чотирьохрічною участю у боротьбі з большевиками, сидінням в таборах, перебуванням на чужині в постійній і повсякчасній поготівлі до поновлення активної чинности для нашої Батьківщини.

Але, гляньмо на те, що сьогодня нам показує українська дійсність. Реальними є кільки моментів, позитивних і неґативних.

Із позитивних одмітимо найголовніший, а саме внутрішнє наше національне об'єднання, оте почуття спільноти, що єднає всіх українців, з ріжних земель і з ріжних континентів, в одне ціле, єдине українське тіло. Прикладом того може служити, хоч би факт повстання Карпатської України. Всі українці без вийнятку гаряче обізвалися у всіх країнах на цю радісну українському серцеві подію і приклали всіх зусиль, щоб морально чи матеріяльно підтримати малу Українську Державу. Далі, коли ви проглянете українські часописи з цілого світа, ви помітите, що, наприклад, мова українська і її правопис стали всюди однакові. Зникають на наших очах оті мовні й правописні ріжниці, що ще десять років тому так різко відділяли одних українців од других. Спільнота ця українська випікає ріжноманітні режіоналізми на полі науки, літератури й мистецтва, що їх знати було перед двадцятьма роками. Почуття цієї спільноти виявляється і в трактуванні головних чи то, як говорять тепер, ґенеральних ідей українських що-до ролі і значіння України, що-до її територіяльної державности, що-до внутрішнього змісту ідеї України.

Це все є здобуток зусиль на шляху розвитку української думки за останні роки, і то все є на плюс.

Але разом з позитивними рисами української сучасности є й неґативні риси, з якими нема чого критися.

До появи цих неґативних рис причетна сама дійсність, а саме факт поділу України по-між кількома чужими державами. Кожна з тих живих частин тіла українського мусіла розвиватися властивими і залежними від місцевих обставин шляхами. Кожна з тих частин протягом двох десятиліть витворила свої властиві цінности, духові й матеріяльні, виховала своїх провідників, своїх авторитетів. Це неуникнений шлях кожної недержавної нації, поділеної по-між чужими державними орґанізаціями. І таким чином Карпатська Україна має своїх провідників і носіїв української ідеї, Галичина й Волинь — своїх, а Буковина — своїх. І цілком природнє, що спільна українська ідея може по иншому інтерпретуватися у цих провідників, а це ми в минулому недавньому одчували, особливо тоді, коли сьогодняшніх перспектив не було перед нами. Од цих розподільчих процесів не одставала й еміґрація, як у Европі, так і в Америці чи Азії. І безперечно, у той час, коли настане так довго жданий нами Здвиг, цілком натурально, що ці якості сучасности виявляться цілком яскраво, і потрібно буде з боку всіх українців великої тактовности і толєрантности, витримки і глибокої продуманости, щоб зудари цих ріжноманітно вихованих життям психолоґій не творили глибоких ран на національному українському тілі, щоб зусилля одних психолоґичних типів не нейтралізували, а навпаки доповнювали зусилля других.

Сьогодня ми є свідками цих неґативних явищ.

Ми вже згадували про зневажливу назву «полонофіл», що в більшості випадків, можна навіть сказати масово, накладається наддністрянцями на наддніпрянців. Подібне культивування ненависти, що практикується роками, в одних українців проти других є недопустиме і його потрібно карнати, як найгостріше.

Друге явище, яке що-далі, то яскравіше виявляється, це активність релігійної української ґреко-католицької меншости (8 мілійонів) всупереч інтересів української православної більшости (до 40 мілійонів). Ця ґреко-католицька меншість повинна собі уяснити ще тепер, напередодні Здвигу, що її акція, керована Римом, матиме рішучий і суворий безкомпромісовий спротив у православної української більшости. Історія те підтверджує і ця історія наявно доводить, що православна українська більшість ніколи не допустить до скатоличення України. І дивним видається, як ґреко-католицька меншина не розуміє і не бачить, що вона являється лише знаряддям в руках мудрого Риму, того своєрідного Інтернаціоналу, для якого націоналізм є лише формою, а не змістом. Може активістам цієї акції вже одкриють очі недавні слова Папського нунція у Львові, такі недвозначні. Нам, православним наддніпрянцям, ці слова багато розкрили про майбутню дійсність.

Нарешті одмітимо ще й такий неґативний факт. Це вже питання авторитетів, проводів, керівних чинників. Як ми вже вказали, кожна частина землі української витворила своїх провідників, які зараз, кожний на своїй землі, достойно виконує і повнить свої обов'яки, свою ролю. Коли б ми були дітьми, то цілком зрозуміло, що для нас було б простою і ясною річчу, коли б усі видатні українські представники взяли та й об'єдналися і утворили квінт-есенцію загального українського провідництва. Але, що можливе на полі науки, літератури, мистецтва, де справді вже давно таке соборне об'єднання сталося і є доконаним приємним і корисним фактом, то це неможливе в реальному житті на полі політичному, і з цим неґативним явищем треба рахуватися.

Яким дивацьким, як не сказати більше, явищем з цього роду явищ є той факт, що сьогодня Уряд УНР являється предметом злобних насмішок і глузувань з боку де-яких українських чинників, що належать до так званого «націоналістичного» табору. Так, наприклад, в «Новому Шляху», що виходить в Саскатуні в Канаді, недавно уміщено карикатуру, а під ним напис про претензію Уряду УНР на провідництво в Карпатській Україні. Як карикатура, так і напис більше пасують до большевицької «Правди» чи «Известий», аніж націоналістичному українському орґанові. Кажемо дивацьким є подібний вияв ментальности українського «націоналізма», тим більше, що подібні претензії є цілковитою вигадкою в головах канадських «націоналістів» (в лапках). Кожному, хто тільки бере участь в українському житті, відомо, що не тільки Уряд УНР, але ні один наддніпрянець ніколи не претендували на провідництво чи то будь в Галичині, чи на Закарпатті

Більше того, дуже багато наддніпрянських чільних діячів—наукових робітників і знаних політично-громадських чинників — задовольнялися скромними постами на цих землях, служачи спільній українській ідеї і допомагаючи своїми знаннями і досвідом розвиткові національних процесів на тих змлях. В той-же час маємо на сцені нашої дійсности неприховані претензії цих самих «націоналістів» не тільки на провід цілої України від Карпат до Тихого океану і на всю еміґрацію в цілому світі, але й претензії на патент чистоти їхніх цілей і методів праці. Можливо, що молодість і безконтрольність їхніх думок та чинів може пояснити подібну ментальність, але не оправдати, бо ці претензії скорше межують з дитячими мріями, ніж з дійсністю.

Але факт залишається фактом. Нетолєрантність і зарозумілість — оці риси, такі властиві західнім українцям — виявляються на цей час в дуже різкий і грубий спосіб. Можливо, що подібна ментальність ненависти й зневаги свого-ж власного походить від того виховання, яке має ця націоналістична ґрупа, і од тих методів думання а ля Ігнатій Лойола, фундатора ордену ієзуїтів, для яких всі засоби добрі, в тому числі й перфідність, злоба й зневага, аби лише досягти своєї цілі, але,на нашу думку,—справа українська, як справа свята і чиста, по своїй суті мусить виключити з свого змісту всяке почуття злоби й ненависти в стосунку до своїх-же українців, до своїх братів по расі.

Подібні вияви ненависти, зневаги й глузування злобного ми не можемо не блямувати, бо справді для справи всеукраїнського проводу такі методи напевно користи не принесуть, а навпаки— пошкодять.

Ми, що походимо з Великої України, тої території, яка є найбільшим тілом Соборної України, не претендуємо на провідництво на инших землях українських, але вважаємо своїм святим національним обов'язком всім, чим можемо, помогти і спричинитися до розвитку й скріплення національних місцевих процесів на рідних землях. І при тому—не дивлючися на хлоп'ячі й необдумані вискоки неодповідальних карикатурних діячів і талановитих карикатуристів. Помагали й працювали в минулому, помагатимемо й працюватимемо в майбутньому.

Можливо, що почуття расове, бажання стати в пригоді і розуміння української спільноти у нас, наддніпрянців, більше розвинено, ніж в українців з инших земель. Досить пригадати лише, яке було наше відношення сприятливе й доброзичливе до українців, з походження галичан чи буковинців, підчас великої війни. Досить пригадати теперішнім карикатуристам, що українські полонені в російській армії грали у нас на Великій Україні підчас Здвигу видатну ролю і мали більше до себе уваги, пошани й чемности, ніж сьогодня наші побратими, бувші вояки Армії УНР, мають з боку наддністрянців.

Ріжниця ментальности, ріжниця думання й ріжниця розуміння почуття національного братерства існує. З цим треба рахуватися, і з цим треба боротися, бо инакше в майбутньому велика рана буде на тілі українському, яку лікувати буде дуже трудно.

Для нас, вояків Армії УНР, що мають леґальний Провід — Уряд УНР,— доля готує дуже одповідальну ролю, і зокрема в цьому відношенні. Наша ментальність одмінна од ментальности цих націоналістичних карикатуристів, ми маємо більше почуття поваги й признання перед авторитетами і заслуженими діячами всіх земель українських, бо ми є державниками, а не партійцями, чи ґрупівцями. Кожний з нас, поки наказ Уряду нашого покличе нас на рідні терени, знайомі і близькі, стане до оборони кожного клаптика української землі. Свідомість цього обов'язку у кожного з нас є дуже глибокою і непорушною.

Українське вояцтво, яке тепер об'єднане у Федерацію, члени якої знаходяться в ріжних країнах, є як раз носієм ідей ширшого порядку загально-національного розуміння, загально-національної вартости українця, загально-національної любови одного українця до другого.

Підчас подій, що насовуються, вояцтво УНР повинно бути тим цементом, що може спаяти українські маси в одне нероздільне тіло, однолите й орґанізоване, що матиме, як і в минулому, назву Української Армії, історія якої сьогодня ще не скінчена.

Від правдивого розуміння цієї ролі, від твердого поступування українського вояка — старшини чи козака — багато буде залежати у майбутньому, а саме свідомість керувати подіями, а не навпаки.

Статут наш на початку говорить: «Постать Головного Отамана Симона Петлюри нехай буде завжди перед нами».

Вона, ця постать, — величня і проста — була перед нами у тяжкі минулі роки еміґрантщини. Вона — ця сама постать, буде перед нами і у світлому майбутньому періоді визвольної боротьби.

М. Ковальський

---

22 січня не повинно бути ні однієї громади, ні одного громадянина, які б не дали своєї лепти, нехай найскромнішої, на Музей Визвольної Боротьби України в Празі !

ЛИСТИ З КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

Перші враження

(Від нашого спеціяльного кореспондента)

Кожна, певно, людина, що їй доля судила жити на чужині, із зворушенням і радістю приїздить до рідного краю. Не раз доводилося мені переживати такі настрої, коли мав нагоду відвідувати Галичину або Волинь. Але цим разом обставини були зовсім особливими, бо-ж їхав я вперше до Карпатської України, до цього красного гірського краю, до нашої «Української Швейцарії», що оце тільки тепер стала нарешті вільною і приковала до себе увагу цілого світу, гордо й непохитно проголошуючи свій український характер.

Так часто приходилося чути, читати й говорити останніми часами про цей новий український «П'ємонт», що його повстання спричинилося безумовно і до актуалізації української проблєми в її загально-національному аспекті. І тому з таким нетерпінням хочу побачити власними очима цю «оазу» самостійного українського життя, що викликала таке однозгідне піднесення у всіх українців, розкиданих по широкому світі.

Потяг з Праги доходить до Пряшева. Далі треба їхати автобусом або, коли трапиться добра нагода, приватнім автом. Ця обставина пригадує ще раз болючу для нас втрату Ужгороду і Мукачева, з якими відійшла й частина залізничної лінії, що сполучує Карпатську Україну з територією Словаччини та Чехії. Гірка іронія долі: власне перспектива подорожі автом цілком припадає мені до вподоби, бо в той спосіб маю можливість на протязі великої частини української території ліпше, ніж з вікна ваґону, придивитися до оточення.

Їдемо довший час територією Словаччини, заселеною тут українцями, але яких новий словацький уряд ніяк не хоче випустити із своїх «братніх обіймів»... Густа мряка поволі уступає і, недалеко від сучасного офіційного кордону Карпатської України, блискучі проміння сонця прориваються нам назустріч. Мій співподорожник усміхається і каже: «Карпатська Україна вітає вас». І дійсно, немов вітає приїзжих ця українська земля своїми прегарними і мінливими узгір'ями й долинами, залитими неначе весняними соняшними промінням і прибраними пишними зелено-оранжевими кольорами, серед яких серпантинами в'ється шосейна дорога; вітає усміхненими обличчами своїх мешканців, мальовничими убраннями чоловіків та жінок і червоними запасками дівчат; вітає хоч би навіть небуденним рухом по шосейній дорозі, по якій безконечними шерегами котяться особові

й тягарові авта і повагом посуваються селянські вози. Зупиняємося кілька разів по дорозі. Вслухуюся в українську мову, що лунає довкола, роздивляюся на всі боки, розмовляю з людьми, зустрічаю навіть старих знайомих. Почуваю себе на Україні. Цього враження безумовно не в силі стерти кілька написів з московським правописом, що їх ще не встигли змінити на провінції, та бородаті й пейсаті жидівські постаті, що снуються головними вулицями містечок.

Але я хочу чим швидче дістатися до столичного Хусту, цієї сьогодняшньої української Мекки, куди з'їздяться з усіх усюдів українці, а часом приїздять навіть, як про це потім довідуюся, досить підозрілі або авантурницькі типи. Там, в Хусті, мусить іти цілим приспішеним темпом українське життя і будуватися молода держава.

І Хуст підтвердив мої очікування. Лежить він у гарній долині, оточений довкола мальовничими узгір'ями, а над самим містом панує величава гора з маєстатичними руїнами старого замку. При в'їзді до міста кидається одразу в очі жовто-блакитний прапор, що має над будинком «Карпатської Січі». Настрій створено: жовто-блакитний прапор символізує український характер цього краю. А далі це почуття тільки збільшується, коли в сінях «Січового Готелю» вітають мене бадьорим і дзвінким «Слава Україні»; коли, йдучи вулицями Хусту, читаю українські написи на склепах і установах і слухаю українську мову людей, що проходять повз мене; коли дивлюся на відділ січовиків, що стрункими рядами проходить головною площею, співаючи стрілецької пісні: «Бо ми є лицарі грізні»...Можна побачити, правда, й чужі написи та почути чужу мову, але... це не є головним.

При вході до великого й комфортного будинку, де міститься Президія Уряду, два стрункі вояки тримають почесну варту. Іду широкими сходами на другий поверх. Не дивлючися на пізній час, в коритарях панує жвавий рух: швидко проходять урядовці з заклопотаними і поважними обличчами, з кімнат чути стукіт машин і телєфонні дзвінки. Як довідуюся пізніше, працюють усі, від наймолодшого до найстаршого, по-за приписовими годинами, часом по ночах. Проте всі роблять це без найменших нарікань, бо працюють для ідеї. І хоч обличча більшости виглядають стомлено й невиспано, проте з очей цих людей б'є буйна радість: нарешті є можливість працювати у «власній хаті» і для добра свого народу.

Приймає мене молодий, енергійний і репрезентативний шеф преси й пропаґанди Уряду Карпатської України, д-р Комаринський. Вітає мене прихильним усміхом правдивого дипломата і починає так: «Перед тим, як приступити до ваших справ, хочу запитатися, чи можете дати такі-то інформації? Це нам негайно потрібно, бо розсилаємо власне комунікати нашого пресового бюра». Радо виконую це бажання і тим самим попадаю ніби на

хвилю в ссередок тутешньої кипучої праці: входять і виходять секретарки, записують ріжні розпорядження, приносять документи, вирізки з ґазет, комунікати...

По залагодженні потрібних формальностей, д-р Комаринський провадить мене до голови Української Народньої Ради, п. Федора Ревая, брата міністра Юліяна Ревая. По дорозі довідуюся про цікаві речі. Найвідраднішою новиною є те, що від яких двох-трьох тижнів припинилися майже напади терористичних банд, що приходили з територій сусідніх держав. Проте і тепер ще дуже часто, особливо по ночах, кордонні сторожі сусідів счиняють стрілянину і бещкети. Чув про це тако-ж з оповідань багатьох звичайних громадян, напр., по дорозі в містечку Перечині. На сьогодня Уряд має перед собою два важних завдання. Перше — це вибори до краєвого парламенту, до яких приготовання йдуть повним темпом і які мають відбутися десь у березні. Від нового законодатного тіла залежатиме й офіційна зміна назви краю, бо, як відомо, в праці ще й досі придержуються, на жаль, старого терміну: Підкарпатська Русь. Друге — це відновлення залізничної сполуки з рештою території Чехо-Словако-Української Федерації. Поки нові залізничні лінії не будуть побудовані, це може бути зреалізоване лише шляхом транзиту через зайняту Мад'ярщиною територію *).

Голова Української Народньої Ради (УНР, як тут пишуть і говорять в скороченні), п. Федір Ревай має енерґійну поставу і його спосіб і тон говорення зраджують відразу дуже доброго промовця. Використовую кільки хвилин розмови й ставлю запитання:

— Чи уважаєте, пане голово, що партійна система не надається для громадсько-політичного життя Карпатської України?

Усміхнене обличча ввічливого господаря відразу змінюється і на ньому виступають гострі і рішучі риси політичного провідника. Відповідає переконаним голосом, що не допускає жадних заперечень:

— Ми вже мали ґіркий досвід у минулому і раз на все переконалися, що партійництво викликає лише взаємну ворожнечу й заколот, ведучи наш край до руїни. Ми чудово знаємо, що нам тепер потрібне і не зійдемо з обраного шляху. Потрібуємо єдиної всенародньої орґанізації, що гуртуватиме все населення й працюватиме для добра цілого краю і його народу. Такою орґанізацією є власне Українська Народня Рада.

Можу лише подякувати за таку ясну й коротку відповідь та ствердити, що таке становище є єдино можливим і доцільним.

---

*) Саме тепер наспіла до Хусту остання відомість, що транзитну догоду з мад'ярами уже підписано і 9-го січня 1939 року має піти перший експрес Прага-Хуст-Ясіня.

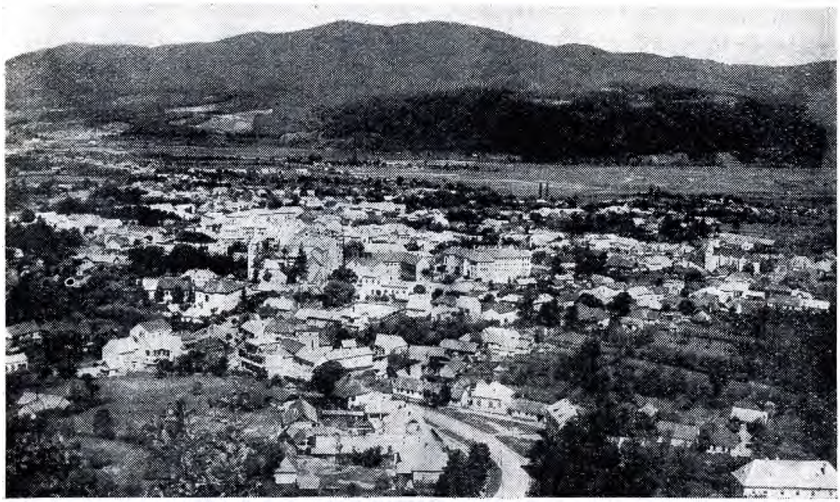

Хуст — столиця Карпатської України

Дістаю запрошення, як журналіст, на засідання організаційної комісії УНР, куди власне має йти мій господарь. За хвилю входжу до канцелярії Ради, знайомлюся з багатьма новими для мене особами і на протязі двох годин прислухаюся до надзвичайно цікавих нарад. Відразу починаю мати уяву про становище Карпатської України, що її провадить тутешній провід. Найцікавішими були для мене численні листи з провінції, де висловлювалися ріжні побажання, часом описувалися де-які труднощі, але в яких домінуючим моментом є непохитна бадьорість, радість з приводу відзискання вільного життя і тверда віра й відданість теперішньому Урядові на чолі з «батьком», о. А. Волошиним.

Вечір кінчаю в кав'ярні «Січового Готелю», куди сходиться тутешня українська еліта не так щоб відпочити по ціло-денній праці, але щоб за шклянкою кави або вина обмінятися думками про дальшу розбудову молодої Української Держави. Тут можна побачити і членів УНР, і референтів та секретарів ріжних міністерств, і стилеві уніформи січовиків, серед яких виділяється постать коменданта Дмитра Клемпуша (одного з гуцульських героїв, трьох братів Клемпушів). Оркестра грає майже виключно українські мотиви. Як курьоз оповідають мені, що музиканти є мад'ярами, які ще недавно не вміли або не хотіли грати українських річей.

Хочу зібрати трохи до купи мої враження. І прихожу відразу до того висновку, що треба подивляти Уряд Карпатської України

ни, що в таких несприятливих умовах зумів затримати повний спокій і порядок в країні та наладнати державну працю. Ні потреба раптової евакуації, ні ворожа аґітація, ні банди чужих терористів не перешкодили цьому. Комунікація автобусами та тягаровими автами наладжена, державні й приватні установи працюють нормально, апровізація забезпечена. Коли дивишся на переповнені всякими товарами склепи або на сотки людей, що їдять по ресторациях і їдальнях смачні обіди, то тільки посміхнутися можна на згадку про тенденційні чутки де-якої чужинецької преси про недостачу чи навіть голод у Хусті. Хай панове чужинці приїздять сюди і переконуються на власні очі: їх тут гостинно приймають... Так само не має нужди й серед сільського населення. Постачання продуктів на села цілком забезпечено, у великій мірі завдяки шляхотному поступованню Румунії, що забезпечила необхідний довіз кукурудзи на Карпатську Україну. Можна ствердити, що становище сільського населення, яке з відомих причин було невідрадним за старого режиму, лише поліпшиться тепер, бо за нього буде дійсно дбати його національний Уряд.

Певна річ, що ще дуже багато залишається до зроблення в Карпатській Україні. Завдання її Уряду не легкі. Але національний ентузиязм, віра в перемогу і готовність до праці, що панують тут, доконають свого.

Дивно нагадує сучаске становище в Карпатській Україні наш весняний 1917 рік у Києві. Тоді тако-ж була буйна радість раптового визволення, ентузиязму, захоплення національно-державною працею і ... колосальні завдання, що їх мали виконати українці. Але твердо віримо, що 1938 рік не закінчиться так для Карпатської України, як 1917 для Києва. Об'єктивні умови є тепер без порівняння сприятливіші,свідомість населення стоїть високо і Уряд солідно й твердо взявся до праці. В цій праці допоможе йому ціла єдина Нація Українська, що загартувалася і досвідчилася в кривавій боротьбі останніх 20-ти років. Карпатська Україна, на славу і на добро цілої нашої великої Батьківщини, що ще кривавиться в боротьбі за виволення, — хай живе!

* * *

Другого дня дістаю авдіенцію у п. Авґустина Штефана, начальника міністерства культів, шкіл і народньої освіти, колишнього директора торговельної академії в Мукачеві та голову Учительської Громади, що відіграла першорядну ролю в освідомленні українського населення Закарпаття. Пан міністр Штефан посідає властивість притягати відразу симпатію людей, з якими пізнається. З перших слів видно, що маєш до діла з людиною, що посідає першорядні знання в справі, якою керує.

Дістаюся до керманича освітньої справи Карпатської України в товаристві з кореспондентом паризького «Матену», якому п. начальник Штефан французькою мовою оповідає історію шкільництва на Закарпатті. Під мад'ярами стан його був взагалі фатальний. Чехи зробили досить багато у цій ділянці, відкриваючи нові школи, але... то були школи переважно чеські або з викладовим «русскимъ языкомъ».

По відході французького журналіста, прошу дозволу залишитися ще на кільки хвиль, під час яких слухаю цікаві подробиці про кальварію української культури на Закарпатті. Що-до реформ Уряду К.України в шкільництві,то п.міністр резюмує їх коротко: зведення до нормального мінімума числа чеських шкіл, які мали б обслуговувати лише чеську меншість, і впровадження української викладової мови до всіх шкіл для українського населення. Це вже є доконані факти.

Дуже потішаючою й цікавою є університетська справа. Пан міністр Штефан ласково поінформував мене, що в 1939-40 академичному році Карпатська Україна матиме свій університет. Практично це виглядатиме так, що сюди перенесеться Український Університет з Праги та буде тут одповідно поповнений. До того часу, на прохання Уряду Карпатської України наш Університет в Празі, як і дотепер, буде нормально функціонувати. По-за потішаючою звісткою про створення високого шкільництва в Карпатській Україні, можна радіти з того, що існування нашого культурного вогнища, празького Університету, що йому ніби загрожувала ліквідація , забезпечено.

Сердечно дякую панові міністрові Штефанові і відходжу з тим почуттям, що освітнє-культурна справа Карпатської України знаходится в добрих і досвідчених руках.

Микола Лівицький

Хуст, у грудні 1938 р.

Пам'ятайте, що 22 січня, день свята державности,—день збірок на Український Дім у Празі—Музей Визвольної Боротьби України

X-ий З'ІЗД Т-ва б. ВОЯКІВ АРМІЇ УНР У ФРАНЦІЇ

31 грудня 1938 р. і 1 січня 1939 року відбувся в Парижі 10-ий черговий з'їзд Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції. Цей з'їзд для нашої еміґрації у Франції мав велике значіння, бо, зважаючи на сьогодняшній стан української справи і одчуття близькости подій на наших теренах, українські вояки мусіли обговорити і установити свої позиції перед лицем сучасности.

Отже і робота з'їзду мала, так би мовити, наголос на питаннях загально-українського характеру. Тим більше, що потрібно було вияснити правдивий стан нашої справи на сьогодня і одсіяти все те наносне і неправдиве, що писалося у пресі, особливо чужій.

Загальне враження од з'їзду дуже позитивне. Без галасливих і претензійних виступів, які нікому і нічого не говорять, делеґати в своїх дискусіях над докладами, які були зроблені членами Управи, виявили надзвичайну вдумливість і серьозність, а в резолюціях, що їх було прийнято, проявили глибину думки і розуміння одповідальности перед сучасним моментом,одним словом,ті якості,які повинні бути у кожного вояка, свідомого свого завдання і свого місця в загально-українському світі.

Зважаючи на те місце в українському комбатантському житті, яке протягом років зайняло Т-во б. Вояків Армії УНР у Франції, на чолі з ґен.штабу ґен.-хор. О. Удовиченком, постанови X-го з'їзду очевидно знайдуть відгук в широких масах вояцтва нашого, що світами розкидане, і яке під сучасну хвилю тако-ж з жадобою шукає відповідей на те все, що складність сучасного моменту їм підносить.

Ясність думок і чіткість постанов X-го з'їзду допоможе багатьом воякам орієнтуватися у тій складній ситуації, що її витворила сучасність українська. І в цьому велике значіння цього X-го з'їзду Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції.

* * *

На цей з'їзд прибули делеґати Паризької філії (уповноважений Т-ва ґен.штабу сотн. В. Солонар, полк. Юскевич, полк. Мацак, сотн. Набока, хор. В. Лазаркевич та п. Ю. Наглюк), Шалетської філії (уповноважений Т-ва сотн. М. Левицький та сотн. Стоцький), Оденської філії (пор. Авраменко, голова Корпорації Лицарів Залізного Хреста), Кнютанжської філії (сотн.Залевський). Обраний Ліонською філією делеґат підполк. С. Таран не зміг приїхати на з'їзд з незалежних від нього причин. Дорожнеча подорожі перешкодила прислати делеґата Ґренобльскій філії. Решта філій та зв'язків прислала писемні доклади про своє життя та свої побажання.

Крім членів Управи Т-ва, були на з'їзді члени Контрольної Комісії, підполк. М. Мельник, сотн. П. Пашин та пор. Шаповал (останні двоє прибули з Шалету).

Делеґати прибули на з'їзд із своїми прапорами, а крім того, був прапор Корпорації Лицарів Залізного Хреста.

Розпочався з'їзд о 10 год.ранку 31 грудня 1938 р.урочистим молебном, що його відслужив протоієрей Іл. Бриндзан, настоятель Православної Української Парафії у Франції. Більша саля помешкання Т-ва була одповідно прикрашена. Перед портретом Пана Головного Отамана С. Петлюри, уквітчаного живими квітами, поставлені були прапори: 3-ої Залізної дивізії, значок командира її, прапор Т-ва, прапори філій в Шалеті, Одені й Кнютанжі, прапор Корпорації Лицарів Залізного Хреста та прапор Союзу Укр. Еміґр. Орґанізацій у Франції.

Аналой прикрашено було національними кольорами, вишитим рушником та живими квітами. По молебні звернувся протоієрей Іл. Бринд-

зан з коротким словом до учасників з'їзду і, привітавши їх, висловив певність, що українське вояцтво наступні з'їзди відбуватиме вже в столиці України в Києві. Одночасно одзначив протоієрей Іл. Бриндзан значіння і вагу тих головних ідей, що складають зміст державности української, і серед яких найперше місце займає ідея оборони нашої прадідівської віри, — православної, — яка має такі глибокі і давні традиції в душі українського народу. Адже-ж недаремно схоронило українське вояцтво патроном своїм Пречисту Діву, Матір Бога Нашого, що своїм Святим Покровом протеґувала ще славне Запорізьке Військо. Адже-ж тому і моляться наші люди за «христолюбиве козацтво наше», бо воно справді мечем «боронить землю свою». По слові своєму протоієрей виголошує многоліття Панові Головному Отаманові й Урядові УНР, Урядові Карпатської України, всьому козацтву і Народові Українському. А всім тім, що в жертву життя своє принесли на вівтар Батьківщини, Вождеві Нації Симонові Петлюрі і кожному по імені його, виголошено було «Вічную пам'ять».

По закінченні молебну розпочалася робота з'їзду. Голова Т-ва ґен. штабу ґен.-хор О. Удовиченко одкрив Х-ий з'їзд довшою промовою, в якій схарактеризував минулорічню діяльність Т-ва, що зазнало тяжких моментів, особливо при кінці минулого року. Торкнувшися української сучасности, голова Т-ва одмітив потребу нашого вояцтва в зразковій дисципліні і спаяности перед лицем тих подій, які безперечно покличуть нас всіх до чинної активности на полі українського відродження. Факт повстання маленької Держави Української — Карпатської України доводить, що реалізація нашої мрії є вже на шляху певному і скорому. Перед нами відкриваються великі і одповідальні перспективи — повстання Великої Української Держави, і до того ми всі повинні належно себе приготувати, а особливо приготувати себе до несення обов'язків і жертв, що їх вимагатиме боротьба за нашу державу. Наше перебування на еміґрації доходить кінця і факт затримання на чужині вояцьких орґанізацій, що зберегли давні і дорогі нам прапори боротьби, є й буде великим і значним фактором у майбутній боротьбі. Бо, як говорив світлої пам'яти Симон Петлюра, «перемагають лише орґанізовані». Орґанізації б. Вояків Армії УНР, що перебувають на чужині, схоронили не тільки дух свій і почуття дисципліни, але й отой моральний стан орґанізованости, який так потрібний при серьозній одповідальній роботі.

По промові голови Т-ва зачитано було привітання від Пана Головного Отамана Андрія Лівицького , від прем'єр-міністра В. Прокоповича та від військового міністра ґен.штабу ґен.-хор. В. Сальського. Привітання ці вислухані були стоючи.

Від Пана Головного Отамана привітання звучить так:

«Прошу вас, пане ґенерале, в моїм імені привітати черговий Х-ий з'їзд Товариства і побажати успіху в його праці.

«Об'єктивні обставини наказують еміґрації нашій як найбільшу єдність духову, як найміцнішу злютованість її орґанізаційну. Про це мусить пам'ятати кожен наш еміґрант, особливо кожен вояк.

«В цій свідомості бажаю зорґанізованій на терені Франції військовій еміґрації нашій духової єдности і витривалости.

«З вірою в Провід чекайте близького вже наказу!

Головний Отаман Андрій Лівицький»

Від прем'єр-міністра В. Прокоповича привітання було таке:

«Од щирого серця вітаю вас і черговий з'їзд Товариства вояків Армії УНР у Франції.

«Дай Боже, щоб Новий Рік привів нас, в головах з нашою лицарської Армією, під проводом Голови Держави нашої Пана Головного Отамана Андрія Лівицького, коло якого об'єднуємося ми всі, на рідну Україну.

«Будьте ласкаві прийняти для себе особисто, Пане ґенерале, для зі'зду і для всіх членів Товариства, до якого і я маю честь належати, щирий привіт і вислови правдивої пошани.

В я ч е с л а в П р о к о п о в и ч».

Од ґенерала В. Сальського привітання звучало:

«Вітаючи 10-ий, може вже останній на чужині, з'їзд Товариства, висловлюю своє гаряче признання Голові Товариства, ґенерального штабу ґенералові О. Удовиченкові, і вояцтву за осягнуті успіхи орґанізаційні та ідеолоґічні.

«В сучасний мент, коли справа України так зактуалізувалася, коли вона стала на чолі заінтересувань цілого світу, коли коло неї підготовляється розгра далекосяглого історичного значіння, — в цей мент треба як найбільше спокою, єдности і віри в остаточну перемогу.

«Вояцтво! Найбільшого морального поготівля до сповнення свого обов'язку перед Батьківщиною!

«Успіху в працях з'їзду для добра України!

«Щасти Боже!

В о л о д и м и р С а л ь с ь к и й, ґен.штабу
ґенерал-хорунжий».

Радник Місії УНР у Франції п. Ів. Косенко забірає слово і вітає присутніх, бажаючи їм повного успіху в праці та одмічає важливість їхніх постанов, що западуть, для цілого загалу українського вояцтва під сучасну хвилю.

По цих привітаннях з'їзд ухвалив наступне:

«Х-ий з'їзд Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції, вислухавши привітання від Пана Головного Отамана Андрія Лівіцького, Голови на той час Держави Української, від пана прем'єр-міністра Вячеслава Прокоповича та від військового міністра УНР ґен.штабу ґен.-хор. Володимира Сальського, — підтверджує, що вояки УНР у Франції, об'єднані в Т-ві під проводом п. ґен.штабу ґен-хор. Олександра Удовиченка, стоять і стоятимуть на ґрунті вірности бойовим прапорам і проводові УНР.

Вояки УНР у Франції з нетерплячістю чекають наказу од Проводу стати до боротьби.

«Вояки УНР у Франції певні, що той наказ буде вже скоро.

«Слава Панові Головному Отаманові, Слава Урядові УНР, Слава Проводові Нації! »

Прийнявши цю резолюцію, з'їзд приймає пропозицію голови Т-ва що-до обрання на голову з'їзду одного з делеґатів. На голову з'їзду обрано ґен.штабу сотн. Володимира Солонаря, який і проводить далі головування. Секретарює на з'їзді п. М. Ковальський, ґенеральний секретарь Т-ва.

На пропозицію голови з'їзду затверджується порядок денний, який виглядає, після відбуття двох точок, а саме відкриття з'їзду та зачитання привітань, так: заслухання докладів з місць, заслухання докладів Управи та Контрольної Комісії, зміни в реґуляміні Т-ва, демісія й вибори членів Управи та Контрольної Комісії, біжучі справи та вільні внески й закриття з'їзду.

Сотник В. Солонар пропонує заслухати решту привітань, що настигли.

Зачитується зворушливе привітання від протоієрея Павла Пащевського, протопресвитера Армії УНР:

Фото Безуглого

Учасники X-го з'їзду Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції на могилі Пана Головного Отамана Симона Петлюри

«Сердечно дякую за запрошення на з'їзд дорогих моєму серцю б. вояків Армії УНР, що з ними ділив і щастя, і недолю підчас тяжких змагань за визволення Рідного Краю. На превеликий жаль, прибути не можу з незалежних од мене причин.

«Нехай Господь благословить вашу нелегку працю та пошле вам духа премудрости й розуму, духа кріпости й сили. 31 грудня б. р. рівно о год. 8 1/2 зранку перед відкриттям з'їзду піднесу свої молитви перед Престолом Божим дорученої мені Української Церкви, бо твердо вірю, що всяке діло, розпочате з молитвою, будується на камені. Тому ні вітер, ні хвилі морські, ні самі сили адові не в стані зруйнувати його.

«Сердечно вітаючи з'їзд вояків, одночасно засилаю всім вам свої найщиріші новорічні побажання — скорого і щасливого повернення до рідних осель на «ясні зорі, на тихії води!»

«З щирою любовією і невпинною молитвою за Рідний Край і всіх вас завжди перебуваю

Павло Пащевський,
Протопресвитер Армії УНР».

Дуже бадьоро і повним віри в близьке майбутнє звучить привітання од посла від Волині Степана Скрипника :

«Дякую за миле запрошення на з'їзд. На жаль, приїхати з причин від мене незалежних не можу. Тому цією дорогою пересилаю на ваші руки, пане ґенерале, сердечний привіт для учасників з'їзду та побажання успішних нарад.

«Але був би нещирий, коли б тільки на цих стереотипних реченнях закінчив свою відповідь на ваше запрошення.

«Повірьте, що свою примусову відсутність на з'їзді відчуваю болюче. Остріть болю підсилюють незабутні спогади з минулорічного з'їзду, де я чув себе, як чує людина, що по кількинадцяти роках розлуки знайшла знову свою родину.

«Не дивуйтеся, бо так сталося, що від юнацьких літ родиною для мене стало рідне військо, що заступило родичів, сестер, братів. Військо заступило мені родичів у всьому — виховало мене, навчило вірити в речі великі і святі, показало шлях, що єдиний провадить до Великої Мети.

«Цьогорічній з'їзд відбувається в часі, коли оточуюча нас дійсність дає право бути оптимістами що-до остаточного й недалекого здійснення ідей, яких ми були не тільки носіями, але й невтомними реалізаторами.

«Історичний годинник незабаром виб'є дванадцяту годину. Його вказівки неомильно зближаються до тієї недалекої вже хвилини, коли дзвони Святої Софії всьому світові проголосять:

«Козацька нація вільна! Нічого про Неї й без Неї!

«Уявляю собі, яке чітке трівожно-радісне почуття огортає в цій хвилині всіх вас, мої дорогі побратими, що зібралися сьогодня на далекій чужині (вірю, що в останній раз на чужині), щоб ще раз засвідчити свою вірність і відданість Нації та Великим Учителям.

«І через те невимовно сумно мені, що на цьогорічньому святі моєї Великої Родини — не можу бути.

«Але ви певні, ви знаєте, що душею, розумом і серцем я з вами, що й з моїх грудей сьогодня сильніше, ніж коли, та разом з вами, несеться радісний, повний завзяття й приречення оклик:

«Слава Україні! Слава!

Ваш Степан Скрипник, хорунжий».

Далі зачитано було привітання від ґенерал-полковника Сергія Дельвіґа з Румунії, від Правління Спілки Українських Воєнних Інвалідів в Польщі за підписом ґенерала-хорунжого О. Загродського, від Товариства б. Вояків Армії УНР в Польщі за підписом підполк. М. Середи та сотн. Горячка, від Товариства Вояків б. Армії УНР в Румунії за підписом полк. Гн. Порохівського й хор. Власюка, від Союзу б. Українських Старшин в Чехах за підписом підполк. В. Проходи, від Управи Союзу Українських Старшин в Бельґії за підписом сотн. Ів. Цапка й сотн. І. Шевченка, від Українського Воєнно-Історичного Товариства за підписом полк. М. Садовського, від редакції журналу «Табор» за підписом ґен. штабу ґен.-хор. В. Куща, від журналу «Гуртуймося» за підписом полк. Філоновича, від Ґенеральної Ради Союзу Українських Еміґрантських Орґанізацій у Франції за підписом п. М. Шумицького й п. П. Йосипишина, від Громади Україн ських Політичних Еміґрантів в Парижі, від Батьківського Комітету Української Дитячої Школи в Парижі, від Українського Товариства «Просвіта» з Параґваю за підписом члена Т-ва Івана Мартинюка, від філій в Одені, в Ґреноблі, в Крезо, в Ліоні, в Каннах та инш., від окремих членів Т-ва, що одиночками на терені Франції перебувають, та од Редакції «Тризуба».

З'їзд постановляє доручити Управі всім цим орґанізаціям та окремим особам вислати від з'їзду щиру подяку за привітання.

Делеґати з Парижа, Шалета й Кнютанжа зокрема вітають з'їзд і бажають успіху в його роботі, одмічаючи велику важливість його на сьогодняшній день.

Слово бере п. М. Шумицький, голова Ґенеральної Ради Союзу Українських Еміґрантських Орґанізацій у Франції, що прибув на з'їзд і

складає найкращі побажання успіху в його роботі. Голова з ізду дякує за це привітання і висловлює побажання,щоб Військове Т-во і Ґенеральна Рада і далі працювали поруч, як то було і в минулому.

По тому йдуть доклади з місць про життя й діяльність філій.

Ш а л е т . Життя філії Т-ва в Шалеті проходить нормально. З огляду на те, що в тій-же місцевості є й Громада, членами якої в більшості є і члени філії, філія обмежується лише тими сторонами своєї діяльности, які не входять в компетенцію Громади. Одночасно члени філії, як і сама філія, підпірають діяльність Громади і беруть участь у її роботі. Так, свята 22 Січня, 25 травня, листопадові події, вшанування героїв під Базаром і т. ин. філія влаштовувала разом з Громадою. Окремо філія влаштувала, як встановлено було покійним полк. Татарулею, уповноваженим Т-ва, свято Української Збройної Сили. В цьому році свято це припало на 30 липня 1938 р. Філію одвідали на протязі року кільки разів голова Т-ва ґен. О. Удовиченко, який був присутній на святах, а на Великдень філія влаштувала свято з нагоди 20-літнього ювилею військової служби та праці в Армії УНР голови Т-ва ґен.штабу ґен.-хор. О. Удовиченка. Відбувалися тако-ж доклади, як на спеціяльні теми, так і на загально-національні.Філія, як і ціле Т-во, пережило в цьому році тяжкий період, особливо у вересні місяці. Репрезентація філії серед французів (свята й церемонії) за цей рік була нормальною.

А л ь ґ р а н ж - К н ю т а н ж . Філія в Кнютанжі так само працює в повному контакті з місцевою Громадою. Багато турбот пережили члени філії підчас відомих вересневих подій, а зокрема неприємні були переживання в справі невизнання українських посвідок. Але завдяки заходам, зробленим центральними інституціями (Управою Т-ва і Ґенеральною Радою) врешті місцеві влади залишили в спокою членів філії і українські посвідки пріймаються владами, як достатні. Внутрішнє життя філії (свята, збірки то-що) проходить нормально. Філія бере участь у франц. святах та має контакт з Вільними Козаками.

О д е н - л е - Т і ш . Ця філія те-ж пережила багато, як і філія Кнютанжська, бо обидві знаходяться у прикордонній смузі. Так само і тут було багато турбот з приводу посвідок, але зараз, так як і в сусідній філії, пекуча справа ця залаґоджена позитивно. Філія, крім своїх свят, приймала участь у французьких маніфестаціях патріотичного характеру. Всі члени філії працюють, безробітних немає. Цього року контакт з місцевою Громадою налагоджено і українські святкування обходилися спільно.

П а р и ж . Молода Паризька філія, завдяки енергії уповноваженого Т-ва ґен.штабу сотн. В. Солонаря, зразу взяла добрий темп роботи. За час од свого заснування, 1 квітня м. р., філія відбула кільки зборів, які торкалися внутрішньої орґанізації філії та налагодження роботи її. А разом з тим одбулося кільки докладів на ріжні теми, з яких були такі: ґен.штабу ґен.-хор. О. Удовиченка — «З минулого», сотн. В. Солонаря — «Сучасна авіяція та можливості її в майбутній війні» й «Горожанська війна в Іспанії та біг націоналістів до моря». М. Ковальського — «Україна й Росія». Окремо філія влаштовувала свята на пошану наших традицій. В загальному громадському українському житті філія вже зайняла певне місце і її збори чи свята одвідує багато людей, не членів Т-ва.

Л і о н . Не дивлючися на те, що життя філії в розумінні зовнішньому (репрезентація та участь у французьких святах) йшло цілком нормально, внутрішнє, з огляду на те, що українське ліонське життя завжди страждало внутрішніми тертями, не було на височині. Одначе, після вересневих подій, тамошні українці ніби трохи забули місцеві інтереси і більше стали звертати увагу на загальні потреби національні і відбулося кільки зборів, присвячених українській сучасності, а зокрема повстанню Карпатської України. За рік виголошено було кільки докладів на ріжні актуальні для українців теми.

Ґ р е н о б л ь . Невелика по кількості філія в Ґреноблі виявила, як і завжди, велику активність у своїй роботі, а головне ініціятиву

у певних ділянках своєї праці. Так, крім дуже активної репрезентації перед французами, що є дуже нелегкою справою, з огляду на те, що Ґренобль в дуже недалекому минулому був крупним центром так зв. «Народнього Фронту», — філія од імени своїх членів склала і подала італійському представникові меморандум в справі кордонів Карпатської України, а тако-ж уміщала одповідні статті в місцевій французькій пресі. Не дивлючися на малу кількість членів, фінансовий оборот філії досяг суми в 2.071 фр. 45 с.

К р е з о . Філія в Крезо підупадала протягом часу, бо давній її керівник сотн. Романюк був довший час хворий і врешті в минулому 1938 р. одійшов навіки. Новопризначеному Управою Т-ва п. Мулявці вдалося переорґанізувати філію; зараз життя почало нормалізуватися і філія, поховавши свого б. уповноваженого сотн. Романюка з великою урочистістю, одбула кільки зборів, на яких, крім налагодження внутрішнього життя, гаряче одзивається на сучасні події, виявляючи дуже велику твердість і міць, належну українському воякові.

Далі секретарь зачитує листи від наших зв'язків в Діжоні, Омекурі, Мобежі, Кан то-що, з яких видно дуже тяжке життя матеріяльне членів Т-ва, але міць і сила духа, підкріплена сучасними перспективами, допомагає перенести часи еміґрантщини і дозволяє сподіватися на те, що наступить врешті кінець перебуваню українського вояка на чужині.

По вичерпанні докладів з місць наступає точка докладів Управи й Контрольної Комісії.

З огляду на те, що доклад про діяльність Управи було розіслано заздалегідь всім членам Т-ва, Управа дає лише пояснення до окремих точок його.

* * *

З в і т У п р а в и Т о в а р и с т в а б. В о я к і в А р м і ї У Н Р у Ф р а н ц і ї п р о д і я л ь н і с т ь ї ї з а 1 9 3 8 р і к .

З а г а л ь н е с т а н о в и щ е . Внаслідок внутрішнього становища у Франції і тих мір, що вжиті були французькою владою відносно чужинців протибольшевицького забарвлення (висилка росіян, ґрузин то-що), Управа Т-ва вважала за необхідне в своїй діяльності дотримуватися надзвичайної обережности і продуманости своїх кроків. Тому зовнішня діяльність Управи Т-ва була зведена, так би мовити, до нотифікації своєї присутности, як орґанізації. Назагал Управа Т-ва дотримувалася найобережнішого ставлення до подій, які переходили у Франції, щоб не заанґажувати цілість Т-ва в небезпечні ситуації, наслідком яких могло б бути навіть припинення діяльности Т-ва, як такого. Треба сказати, що рік 1938 в житті Т-ва (аж до жовтня с. р.) був загрозливим і небезпечним, як для окремих членів Т-ва і його Управи, так і для самого Т-ва. Управа не знаходила потрібним подавати про ці неприємні можливості до відома членів Т-ва, щоб не викликати непотрібних турботних настроїв серед членів Т-ва, але коли цей небезпечний період пройшов, то все-ж Управа вважає необхідним про це згадати. Цей період був так само дуже неприємним і з боку морального, що одчули і члени Т-ва на провінції, але розголос, який сьогодня має українська справа, дає право думати і сподіватися, що відношення до України, зокрема і до нас, буде змінене тут у Франції на краще.

Членам Т-ва відомі вересневі події, особливо небезпека збройного конфлікту, Управа Т-ва, не передбачаючи все-ж такого конфлікту, мусіла висловити свою думку про його можливість і про відношення до нього нашого Товариства. Цей погляд висловлений був в обіжнику Т-ва з 28 вересня 1938 р. такого змісту: «З огляду на становище у Франції, зв'язане з міжнародніми подіями, українські б. вояки, як і всі українські еміґранти, що користуються правом побуту у Франції, юридично підлягають

всім місцевим, себ-то французьким, законам і розпорядженням французької влади. Про свої заходи що-до вияснення становища українських б. вояків, Управа своєчасно повідомить членів Т-ва». Сподівання Управи Т-ва здійснились: конфлікт було залагоджено мирно, одначе пережитий цей період був дуже нервово.

Після Мюнхенської угоди повстала Карпатська Україна, а разом з тим стала на порядок денний українська проблєма у всій її широті і повноті. Наближається час, який ніби має незабаром закінчити існування наше на чужині. І в даному випадкові, само собою розуміється, вирисовуються ріжноманітні перспективи на майбутнє. Події так швидко йдуть, що трудно аналізувати всі можливості, які спричиняться до повстання Української Держави. Управа Т-ва керувалася й керується засадами вдумливого відношення до цих подій і вважає конче необхідним рекомендувати членам Т-ва спокійно і розважливо відноситися до них, а тако-ж вважає необхідним зазначити, що не слід робити скороспілі висновки з тих чи инших сьогодняшніх поді , з того чи иншого відношення заінтересованих в українських справах держав, з тої чи иншої оцінки співвідношення українських сил на ріжних землях і в ріжних державах.

Тому Управа Т-ва вважає потрібним вказати і підкреслити всім членам Т-ва, що б. Вояки Армії УНР повинні й надалі стояти на тих самих національних позиціях, на яких Т-во досі стояло, а саме — вірність прапорам УНР і вірність зверхньому проводові УНР.

Майбутнє, і то можливо навіть дуже близьке, може приготовити нам всілякі несподіванки, навіть такі, що можуть в першу хвилину, так би мовити, захитати наші ідеологічні позиції, але Управа Т-ва сподівається, що патріотизм членів Т-ва, викований на полях бою, гартований перебуванням в таборах та тяжким життям на еміґрації, цей патріотизм допоможе всім воякам в сучасний розбурханий і схвильований час одріжнити хвильове від сталого, переходне під певного. Надходить час визначних подій в житті українського народу, подій, які одчиняють нову світлу еру для справи української державности, події, яких ми всі, вояки Армії УНР, чекаємо вже 18 років. Отже нам треба бути готовими, щоб стати поновно до чину і прислужитися розвиткові цих подій, але для того, щоб наші зусилля не були зменшені, або нейтралізовані, потрібно, як ніколи, нам бути орґанізованими і мати почуття єдности, спокою й витривалости.

Цілком зрозуміло, що в цих майбутніх українських подіях, подіях історичного значіння, заграють ролю лише ті чинники, які об'єднані і спаяні одною думкою, одними ідеологічними подіями. Про це Управа Т-ва рекомендує своїм побратимам ніколи не забувати.

Приступаємо до нового року, сподіваємося — останнього, нашої роботи на чужині. І приступаємо з більшою вірою, з більшою певністю у краще майбутнє.

Управа Т-ва переконана, що кожний член Т-ва, від старшини до козака, розуміє важливість сучасного моменту і одповідальність перед цією сучасністю, що, може, вимагатиме від нас не тільки єдности й дисципліни але й багатьох жертв, що треба буде принести для добра нашої Батьківщини, якій вже всміхається сонце волі.

Прийом і вибуття членів. За 1938 рік до Т-ва вступило 12 осіб, вибуло 8 чоловік. Отже стан Товариства зостався майже без змін.

Нові філії та зміни в старих. З квітня місяця 1938 року в Парижі та околицях повстала згідно з наказом Управи Т-ва філія Т-ва, на керівника якої призначено було ґен.штабу сотн. В. Соло наря. Потреба в існуванні такої філії відчувалася давно, бо до цього часу функції Управи Паризької філії виконувала сама Управа Товариства що її обтяжувало досить сильно.

21 вересня с. р. Управа Т-ва примушена була прийняти демісію сотн П. Пашина, уповноваженого Т-ва і керівника філією Т-ва в Шалеті. То демісії хотів сотн. Пашин давно з огляду на лихий стан його здоров'я

у вересні місяці Управа Т-ва задоволила його прохання, призначивши наступником йому сотн. М. Левицького, так само давнього члена Т-ва і співробітника на полі діяльности Т-ва.

Репрезентація Т-ва. За минулий рік Управа Т-ва брала участь в наступних маніфестаціях: 29. XII 1937 р. Управа Т-ва разом з прапором взяла участь у запаленні вогню на могилі Невідомого Вояка на площі Етуаль, що її влаштувала французька Національна Федерація Інвалідів.

22. І. 1938 р. в Православній Українській Церкві одбувся урочистий молебен з нагоди національного свята 22 Січня; на цю урочистість було запрошено чужинецькі комбатантські орґанізації, які були присутні з своїми прапорами, а 23. І. 1938 р. влаштовано було урочисті збори з тої-ж нагоди. Ці збори влаштовані були разом з Генеральною Радою Союзу Укр. Емігр. Орґанізацій у Франції.

25. 5. 1938 р. відбулася урочиста панахида на могилі св. пам. Пана Головного Отамана С. Петлюри. На цій панахиді була присутня Управа Т-ва з членами Паризької філії, вільними від праці, а 26. 5. 1938 р. в Українській Православній Церкві відбулася урочиста заупокійна служба Божа і панахида за спокій души св. пам. Пана Головного Отамана С. Петлюри, на якій була присутня майже вся Паризька філія.

30. 5. 1938 р. делеґація Т-ва разом з прапором була на церемонії вшанування пам'яти американських авіяторів з Ескадрільї Ляфайєт. Церемонія ця одбулася в Вільнев-л'Етан під Парижем.

18. 6 1938 р. делеґація Т-ва була присутня на урочистій службі Божій, що одбулася в катедралі Нотр Дам, влаштована «Сувенір Франсе».

22. 6. 1938 р. делеґація Т-ва була присутня на церемонії запалення вогню на могилі Невідомого Вояка, що її влаштовувала французька Федерація Інвалідів.

4. 7. 1938 делеґація Т-ва з прапором була присутня на церемонії вшанування пам'яти Алена Сіджера, американського добровільця, що згинув підчас великої війни.

1—4. 7. 1938 р. З огляду на те, шо Управа не могла вислати свого делеґата на конґрес французької Федерації, до якої ми входимо, Управа Т-ва вислала прапор Т-ва та доручила свій голос голові Федерації п. Жозефові Ґраньє.

12. 10. 1938 р. делеґація Т-ва разом з прапором Т-ва була присутня на відкритті пам'ятника в Парижі покійному королю Бельґії Альбертові І.

11. 11. 1938 р. делеґація Т-ва з прапором Т-ва взяла участь в поході і в церемонії святкування 20-х роковин Перемир'я.

Хрест Симона Петлюри. За минулий рік прохань про наділення Хрестом Симона Петлюри зменшилося, яких поступило лише 9. Їх було затверджено і переслано до Головної Управи.

Роз'їзди. Не дивлючися на несприятливий фінансовий стан скарбниці Т-ва Управою Товариства зроблено було роз'їзди по всім філіям,де було зроблено виклади про загальне становище української справи, стан Т-ва то-що.

Членами Управи, які робили об'їзди, сконстатовано, що по-за всякими дрібними справами на периферії, стан моральний у наших людей є цілком задовольняючий, більше того, — не дивлючися на багаторічне перебування наших людей на еміґрації в чужих умовах — сила патріотичного почуття і бажання служення рідній справі не тільки не зменшилася, а навпаки, збільшилася, і Управа з задоволенням може підкреслити, що вся робота наших ворогів, направлена на розбиття нашого ідейного об'єднання не привела до жадних результатів. Український вояк залишився духовно таким-же міцним і витривалим, яким був він підчас визвольної боротьби.

Охорона прав наших членів. По старому Управа за минулий рік інтервеніювала в багатьох випадках відносно наших членів, які зверталися до Управи. В більшості інтервенції перед одповідними владами робила французька Федерація Інвалідів і голова її п.

Жозеф Ґраньє, наш великий приятель, якому за те наша щира подяка.

Окремою справою була справа українських посвідок в деп. Мозеля, яка почалася ще в по-заминулому році. Велике листування, як з Міністерством Закордонних Справ, так і з Префектом Мозелю, а далі і візита членів Управи Т-ва разом з Ґенеральною Радою Союзу і головою франц. Федерації п. Ґраньє в Міністерстві Закордонних Справ в цій справі мала наслідком залишення в спокою наших людей в деп. Мозелю. Хоч в загальному розумінні французькими владами не було офіційно признано українську національність, бо для цього їм потрібно міняти минулі декрети й закони та міжнародні конвенції що-до біженців, одначе формально було пообіцяно, що українські посвідки, видавані нашими орґанізаціями, вважатимуться за достатні. Заходи ці наші продовжуються далі, навіть в час писання цього звіту , і Управа сподівається, що заходи її, у зв'язку із зміною відношення до українців на краще, дадуть бажані нам наслідки.

С т о с у н к и з ч у ж и н ц я м и . Управа по старому схоронила приязні стосунки з чужинецькими комбатантськими орґанізаціями, які присутністю своєю на де-яких наших церемоніях виявили тривалість приязних відносин до нас.

Нова міжнародня орґанізація так звана СІП, з якою Управа вступила в офіційний контакт, виявляючи можливість співпраці українських вояків з цією міжнародньою орґанізацією. Свого часу, в травні місяці голова Товариства ґен.Удовиченко отримав писемну відповідь, в якій тодішній голова СІП'у п. Карло Делькруа обіцяв підійняти це питання співпраці українських вояків на черговому з'їзду Керівної Ради СІП'у. Але очевидно міжнародне напруження в-літку і в-осени перешкодили цьому з'їздові, який до цієї пори не відбувся. Управа Т-ва, продовжуючи свою акцію в цьому напрямі, поновила свої заходи в тій справі, і сподівається певних наслідків. В силу тих самих причин — міжнароднього минулого загострення і переміни центрів ваги в міжнародньому житті — занепали ФІДАК і СІАМАК, значіння яких звелося до затримання свого номінального існування.

Треба сподіватися, що вияснення міжнародньої ситуації відіб'ється і на житті цих орґанізацій, які згодом розпочнуть поновно свою активність, і тоді Управі легше буде орієнтуватися в нових обставинах.

С п р а в а К а р п а т с ь к о ї У к р а ї н и . Управа Товариства з великою увагою слідкувала за ходом подій і зокрема за справою повстання Карпатської України. Коли вже визначився національний український характер уряду Карпатської України, Управою Т-ва вислано було привітання, на яке отримано відповідь-подяку.

Х у т і р Т о в а р и с т в а . За 1938 р. на хуторі було проведено необхідні роботи та зроблено необхідний ремонт. Цього літа перебуло на хуторі кільки родин на вакаціях. На хуторі тако-ж влаштовано було Пластовий табор.

Грошевий звіт Хутора за 1938 рік виглядає так: поступлення — 3.831 фр. 95 с., видатки — 4! 269.4 фр. 40 с., перевидано — 437 фр. 45.

Ф і н а н с о в и й з в і т с к а р б н и ц і Т - в а за час з 1 XII. 1937 р. о 1. XII.1 938. Поступлення : — 17.820 фр., готівка на 1 XII. 1937 — 2.988,25, всього — 20.808 р. 25 с.

Видатки: — 18.047 фр. 40 с., готівка на 1 грудня 1938 р.—2.760 фр 85 с. Баланс — 20.808 фр. 25 с.

* * *

Після звіту підполк. М. Мельник зачитує акт ревізії скарбниці Т-в за час від 1 грудня 1937 року по 1 грудня 1938 року. Комісія знайшла вс записи й документи в порядку.

А-с.

(Далі буде)

З ЖИТТЯ Й ПОЛІТИКИ

— На межі двох епох. — Українська Держава — майбутнє Манджуко? Ні! — Еміґрація на переломі.

Стоїмо на межі двох історичних періодів. Не може підлягати жадному сумніву, що довга, майже двадцятилітня доба антракту і чекання, доба неактуальности справи відбудови української державности тепер вже закінчилася. Українська справа на разі вже стала одним із центральних питань европейської, більше світової політики. Українську проблему жваво обговорює ціла світова преса. Їй приділяють увагу найвизначніші політики всіх держав; вона вже тепер стала темою, про яку з найбільшою увагою дебатують під час найважніших міжнародніх нарад. Але все це є тільки початок, все це є лише пролоґ. З залізною необхідністю і неминучістю наближається новий період, встає нова епоха, коли буде перекраяна мапа Европи, коли на широких просторах, заселених українською нацією, буде відбудована вільна і самостійна Українська Держава. Те, що здобула незначна частина нашої нації на невеликій території Карпатської України, це лише перші досвітні зорі, які заповідають схід сонця національної свободи для цілої української нації.

* * *

Речники темних сил минулого, політичні банкроти ріжного походження і напряму змагаються тепер пустити в европейський оборот нове гасло, хотять здискредитувати Українську Державу ще раніше, ніж вона повстала. Поширюється теза: Українська Держава буде европейським Манджуко, відказаним на ласку і неласку Німеччини; це буде quasi самостійна держава, в якій місцеве населення, підпорядковане чужим чинникам, гратиме підрядну ролю.

Доба тих, що щирять це гасло, хоч вже минає, але ще, на жаль, остаточно не минула. З такими твердженнями доводиться числитись; треба розбивати ці шулерські спроби перемішать карти і сфальшувати дійсність; треба поставити факти минулого і сучасну конфіґурацію сил в тій послідовности і зв'язку, в якому вони дійсно стоять.

Ґеополітичне становище України дає можливість зробити такі висновки. Україна, не межуючи безпосередньо з Німеччиною, не мала і не могла мати з нею жадних суперечок. Через те на українському ґрунті всі ляментації про ґерманську небезпеку, заклики до об'єднання всіх слов'ян для боротьби з ґерманізмом завжди знаходили мінімальний відгук. Межуючи безпосередньо з слов'яськими народами, Україна на довгому історичному досвіді мала можливість переконатись, що означає слов'янська взаємність і чого варта культуртреґерська слов'янська чинність на українських землях.

За часів великої війни і революції Україна мала можливість увійти в безпосередній контакт з Німеччиною. Цей контакт, з одного боку, дав корисний для обох контраґентів берестейський мир, а з другого боку, наслідком помилок, зроблених з обох боків, нещасливий період гетьманщини. За ці взаємні помилки обидві сторони заплатили дорогою ціною. Все тепер належить до минулого. Тепер існує нова Німеччина, яка відчуває ті нові сили, які створять майбутність Европи, яка через те не може пройти мимо тої потенціяльної сили, що її має в собі український національний рух. Створюються отже нові підстави для тісного взаємного співробітництва і близького контакту.

Ми знаємо, що новітня історія Европи не знає випадків, коли нові національні держави повставали без піддержки і допомоги в тій чи иншій

формі від уже існуючих великих держав. Ми усвідомлюємо собі, що в результаті тої руїни, яка запроваджена на наших землях чужинцями, нам в початковий період орґанізації державности буде потрібна чужа допомога і що той орґанізаційний і господарський досвід, який має нова Німеччина, буде мати для нас першорядне значіння. Ми знаємо, що майбутня Українська Держава буде мати можливість і засоби зреванжуватись.

Але ми відкидаємо навіть саме припущення, навіть саму думку про те,що Українська Держава, держава другої по своїй чисельности нації в Европі,могла б опинитись в становищі чийогось васала, відогравати ролю европейського Манджуко. Мусить бути усвідомлений хоч би довголітній досвід Сталіна, який використовує всі засоби і всі заходи, щоб вдержати Україну в складі СССР і який з цілою своєю політикою опиняється в стані безнадійного банкротства. Повинен бути ясний для найширших европейських кол той факт, що українська нація при своєму сучасному культурному і господарському рівні, при теперішній загостренности своєї національної свідомости не є і не буде жадним полем для чужих експериментів. Сучасні українські землі не є дике поле, яке б чекало европейських культуртреґерів до якої б нації вони не належали. Коли збанкротовані політики тепер ширять версію про українське Манджуко через те, що для їхньої «цивілізаційної» акції на Україні нема жадних перспектив, то мусять вони усвідомити, що взагалі чужинецька участь в відбудові Української Держави буде можлива лише в тих формах і розмірах, які буде уважати доцільними і відповідними суверенний український нарід.

* * *

Наші твердження можуть де-кому здатись претенціозними; їх можуть трактувати, як вияв національної пихи і самозакоханости; можуть з усмішкою сказати, що так не личить говорити еміґраційному публіцистові на сторінках еміґраційного журналу. Але найкраще сміється той, хто сміється останній.

Не один раз на цих самих сторінках ми спинялись над хибами і недотягненнями сучасного етапу розвитку нашого національного руху. Але визнання цих наших хиб і недотягнень і в минулому, і в сучасному не повинно проте затуляти перед нами загального тла і загальних перспектив. А вони говорять про величезні потенціяльні сили і творчі можливості, заложені в українській нації. Вони виявлені в нашій історії, де українська нація при виїмково несприятливих обставинах показала силу і здібність колонізувати і опанувати величезну по своїх просторах територію. Їх показує перебіг подій нашого національного ренесансу в XIX віці, коли нація, втративши свою провідну верству,знайшла сили виділити і оформити свою нову національну інтеліґенцію. З найбільшою яскравістю потенціяльні сили української нації виявляє період визвольної боротьби, коли ідея національного визволення, яка перед тим була, здавалось,скарбом лише невеличких гуртків, захопила широкі маси і покликала їх до чину. Про творчі можливості української нації для того, хто хоче і вміє бачити, свідчать спостереження й над нашим сучасним життям, яке дає стільки прикладів виявлення творчої енерґії і витривалости, самоофіри і відданости рядових членів нації. А все те, що було і є досі, це тільки пролоґ. Лише в майбутности українська нація виявить, що вона збудована з того матеріялу, з якого історія творила і творить великі державні нації.

Політичні банкроти дозволяють собі говорити про майбутню українську державу, як про друге Манджуко. Їм ще раз доведеться бути свідками того, що їхні прогнози і пророцтва скрахують по цілій лінії.

* * *

Спинились ми в цьому огляді на наших дальших перспективах, які розгортаються тепер перед нами з незнаною до сього часу ясністю і виразністю.

Але ці дальші перспективи не повинні перед нами затуляти завдань сьогодняшнього дня. Сучасний момент ставить перед українською еміґрацією, як одною з складових частин нації, дуже важні і відповідальні завдання. Провадилась довший час в еміґрантських колах дискусія на тему про ролю еміґрації в майбутніх подіях. Ближчі місяці принесуть практичне вирішення цієї дискусії. Як що еміґрація зможе зробити практичні висновки з тої нової ситуації, яка витворилась для української справи, і зможе провадить свою акцію відповідно до тої ситуації, забезпечить це для неї можливість активнішої ролі в майбутніх подіях. Як що-ж цього не станеться, можливості для впливів еміґраційних чинників на розвиток цих подій обмежуться до найдальших меж.

Еміґрації по самій її соціяльній суті властиві певні риси консерватизму. Вона має своїм завданням консервувати ті національні вартости, які принесла з рідної землі і з великим трудом засвоює собі нові цінності і нові напрями, що витворені були під час одірваности її від рідного ґрунту. Ці риси консерватизму, ця фіксація уваги на минулому, на часах безпосередньої участи в національному житті на батьківщині характеризує до певної міри тако-ж і українську еміґрацію. В її орґанізаційному житті і серед тих політичних вартостей, які вона переховує, є чимало такого, що давно вже належало передати до архіву. В минулих роках антракту цей оборот на еміґрантській біржі архивних вартостей більшої шкоди не приносив; навпаки він давав навіть певну користь, консервуючи еміґрацію і охороняючи її від асиміляції з чужим оточенням. Цілком відмінна ситуація створюється тепер. Коли стає перед еміґрацією, як одною з складових частин нації, як конкретне і реальне завдання відбудова української державности, коли вона має взятись до будови майбутнього, було б нонсенсом приступати до цієї праці, користуючись орґанізаційним і політичним апаратом, збудованим на архивних підвалинах.

В орґанізаційному і політичному апараті еміґрації мусить бути переведена докладна і всестороння ревізія. Те, що належиться до архиву, мусить бути уміщено в належному місці. В залежности від того, як еміґрацією буде переведена необхідна в теперішніх умовах ревізія і реорґанізація, визначиться більше або менш активна роля для неї в майбутніх подіях.

В. С.

Не забудьте 22 січня покласти і свою цеглину на будинок власний Музею Визвольної Боротьби України в Празі

---

22 СІЧНЯ — ДЕНЬ МУЗЕЮ ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ УКРАЇНИ

День свята проголошення двох великих історичних актів 22 січня 1918 р.та 22 січня 1919 р. про самостійність і соборність України є днем Музею Визвольної Боротьби України. На 22 січня цього року припадає 20-літній ювилей з дня проголошення соборности України. Нехай з нагоди того ювилею збірка на Музей Визвольної Боротьби України в Празі стане справді соборним чином українського громадянства.

Хоч Музей і придбав уже власну домівку завдяки жертовності не одної тисячки українських громадян і громадянок зі всіх кутків земної кулі, але Музей має ще багато конечних потреб, що їх не в силі задовольнити Товариство «М. В. Б. У.» за повним вичерпанням коштів, зібраних на Український Дім у Празі. Крім того, є ще чималі щорічні видатки на сплачення гіпотечного боргу, на утримання дому (опал, освітлення і т. п.) та Музею.

Ото-ж Управа Товариства «М. В. Б. У.» звертається до всіх українців і українок в цілому світі з гарячим закликом прислужитися загально-національній справі — в міру своїх достатків — на утримання Музею і дому та на урядження тих збірок, що їх Музей уже зібрав і ще збере на честь і славу України.

За Т-во «Музей Визвольної Боротьби України» в Празі

А. Яковлів (в. р.) заст. голови — Ст. Сірополко (в. р.) секретарь

Епископ ПОЛІКАРП

вітає Українську Еміграцію з Різдвом Христовим та Новим Роком і посилає своє благословенство всім українцям в розсіянні сущим.

З НОВИМ РОКОМ І РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ

вітають усіх друзів і знайомих

З Парижу — Є. і В. Прокоповичі, протоієрей о. І. Бриндзан, С. Нечай, І. Рудичів, П. Йосипишин, О. та І. Гораїни, П. і З. Шмалії;

З Шалету — Українська Громада, Філія Військового Т-ва, родина Кислиці, полк. П. Вержбицький з дружиною, І. Шаповал, М. Левицький;

З Греноблю — Українська Громада, Філія Військового Т-ва, І. Вонарха-Варнак, сотн. С. Рогатюк;

З Оден-ле-Тішу — генерал Е. Башинський, В. і М. Ступницькі, А. Авраменко;

З Крезо — Ів. Батрак з сімейством, з Мужен — Гр. Довженко, Осатюк з Отерів;

З Праги — М. та І. Кобачкови;

З Брюселю — О. та І. Косеці;

які замість різдвяних та новорічніх візитів склали пожертву на Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі.

ВОЛОДИМИР САЛЬСЬКИЙ
Ген. Штабу Генерал-Хорунжий

вітає Українське Вояцтво Армії УНР і Еміграцію з Різдвом Христовим та Новим Роком. Засилає сердечні побажання витривалости та незломної віри в конечну перемогу.

ПРЕЗИДІЯ ВСЕСВІТНЬОГО СОЮЗУ УКРАЇНОК

засилає членам-організаціям Товариства привітання

З НОВИМ РОКОМ

і побажання довершення в цьому році наших національно-державних змагань

С. Русова
М. Рудницька
З. Мірна

СОЮЗ УКРАЇНОК - ЕМІГРАНТОК У ПОЛЬЩІ

вітає Українське Жіноцтво, Громадянство і Еміграцію з Новим Роком і засилає свої найкращі побажання.

РОМАН СМАЛЬ - СТОЦЬКИЙ

1. I. 1939.

Професор І. Фещенко-Чопівський,
Інженір М. Чижевський,
Інженір М. Дубовицький

Краків, І. І. 1939

УКРАЇНСЬКУ ЕМІГРАЦІЮ ВІТАЮТЬ З СВЯТОМ РІЗДВА ХРИСТОВОГО ТА НОВИМ РОКОМ,

засилаючи найкращі побажання із Польщи, склавши пожертви на Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі :

Н. і П. Холодні, Кл. і М. Безручки, Г. і Л. Чикаленки, М. і М. Ковальські, М. і І. Липовецькі, Д. і А. Струці, М. Мироновичі, О. і М. Палієнки, полк. А. Кмета, проф. Д. Дорошенко, д-р Т. Олесіюк, Д. і П. Мегики, д-р А. Лукашевич, інж. Є. Плющ, інж. О. Костюченко, ген. В. Кущ, інж. Є. Гловінський, Гл. Лазаревський, П. Денисенко, полк. О. Вишнівський, М. Тименко, полк. О. Хорольський, інж. В. Вітвицький, Л. і М. Рибачуки, інж. В. Сахно, Й. Мандзенко, П. Шпірук, Л. Макаревич, І. Стецик, М. Максимчук, В. Зарицький, Ст. Фещук, Т. Болдирів, М. Козак-Кармеліта, Ф. Прокопів, інж. А. Марущенко-Богдановський, В. Чабанівський, З. і М. Пікульські.

УПРАВА і ЧЛЕНИ ВІДДІЛУ УЦК в ПОЗНАНІ

вітають Українську Еміграцію з Новим Роком, складаючи пожертву на Бібліотеку ім. С, Петлюри в Парижі.

Складаючи пожертву на Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі з Новим Роком і Різдвом Христовим вітають :

ДМИТРО ЛЄОНТОВИЧ, АНДРІЙ КАЧАН, ЛЄОНІД БАКУН

Пінськ, 1. І. 1939

УПРАВА УКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА ДОПОМОГИ ЕМІГРАНТАМ З УКРАЇНИ В КАЛІШІ ТА ЧЛЕНИ ТОВАРИСТВА

вітають Українську Еміграцію з Різдвяними Святами та Новим Роком і засилають свої найкращі побажання. Замість візитів і поздоровлень особистих склали пожертви на Бібліотеку ім. С. Петлюри у Парижі :

Управа Т-ва, голова Управи К. Баліцький, заст. голови М. Шмат, член-секретарь С. Кость-Костенко, члени-референти М. Креер і М. Єлісеїв, Члени Т-ва — І. Бодня, Ю. Тимошенко, К. Цинко, І. Гученко, М. Івченко, К. Бокітько. З. Саленко, М. Туршу, М. Дірін, А. Наумова-Бабенко, А. Силін, І. Стасенко, І. Лащевська, П. Собко, М. Зленко, Інживенський, М. Святненко, М. Гаженко, П. Лужанський, В. Філіпов, Ф. Білий, О. Пилів, М. Литвиненко. І. Пуделко, М. Козачок, Л. Загоруйко, М. Кушнарева, Ф. Каленський, Й. Сердюк,

ПРАВЛІННЯ УКРАЇНСЬКОІ СТАНИЦІ в КАЛІШІ

і нижчепідписані вітають Українську Еміграцію з Новим Роком і, засилаючи свої найкращі побажання, складають пожертву на Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі,

Управа Станиці, Управитель Станиці І. Литвиненко, К. Баліцький, М. Єлісеїв, Є. Дешко, П. Опаренко, Р. Корсун, Я. Лащевська, П. Лужанський, В. Алексієнко, З. Собко, М. Тимошенко, Білозерський, Новоселецький, Гученко, Фаловський, Єрошкін, М. Суржко, А. Яровий, Л. Загоруйко, В. Кущ, М. Приходько, І. Іжаківський, І. Куземський, М. Хоменушко, І. Гомилко, М. Єфімов, М. Водзінський, Ф. Сапожників, І. Барвінський, І. Божко, М. Рогальський, К. Цинко, В. Тисаревський, П. Атаманюк.

УПРАВА і члени ВІДДІЛУ УЦК в ЛОДЗІ

вітають Українську Еміграцію з Новим Роком, засилають свої найкращі побажання і складають пожертву на Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі:

Інж. Дм. Бакевич-Щуковський, П. Сологуб, інж. А. Гловківський, д-р А. Петрикевич, Ан. Заріцький, підп. В. Немоловський з дружиною, В. Радченко, П. Лазаренко, П. Кунець, підп. Ол. Шандрушкевич, І. Нагнибіда, Ол. Генсуровський, В. Кривошия, Є. Орлівський.

УПРАВА І ЧЛЕНИ ВІДДІЛУ УЦК У КАЛІШІ

сердечно вітають Українську Еміграцію з Новим 1939 роком.

1. І. 1939

УПРАВА і ЧЛЕНИ ВІДДІЛУ УЦК В РЕЙОВЦЮ,

складаючи пожертву на Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі, вітають Українську Еміграцію з Новим Роком та Різдвом Христовим.

ПРАВЛІННЯ УКРАЇНСЬКОЇ СПІЛКИ ВОЄННИХ ІНВАЛІДІВ АРМІЇ УНР

вітає всіх борців за волю України з Новим Роком.

1. І. 1939

УПРАВА І ЧЛЕНИ ВІДДІЛУ УЦК в ГАЙНІВЦІ

складаючи пожертву на Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі вітають з Новим Роком і Різдвом Христовим

О. Петрів, І. Ткаченко, А. Німий, І. Куций, І. Заяць, М. Лазаренко, В. Різник, Д. Кузима, Г. Кузьменко, Маруся Кузьменко, В. Корніїв, М. Коренчук, М. Янковий, М. Гарбарь, С. Поляновський, О. Шмундяк, Віра, Євгенія і Олександер Шмундяки, Шевчук, М. Пономарів, Х. Братусенко, Л. Янкова, Єв. Янкова, Д. і. О. Климови, В. і Л. Григоренки.

З приводу Свят Нового Року і Різдва Христового всім знайомим і землякам бажаємо, щоб Новий 1939 рік був дійсно останнім нашого на вигнанні перебування.

Одночасно складаємо пожертви на Бібліотеку ім. С. Петлюри у Парижі.

Згуртовані у Білостоцькому Відділі УЦК полк. ЛУКА ПИСАНЮК, інж. СЕРГІЙ МОМОТ, хор. ПЕТРО ФАЛЮТИНСЬКИЙ, інж. ВОЛОДИМИР СУХОСТАВСЬКИЙ, ОЛЕКСАНДЕР МІЛЛЄР.

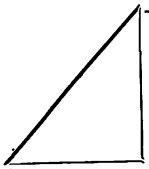

З РІЗДВЯНИМИ СВЯТКАМИ ТА НОВИМ РОКОМ

вітає щиро всі українські організації та громадян і бажає здійснення мрій та скорого повороту до Рідного Краю

УПРАВА УКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДИ В ҐРЕНОБЛІ

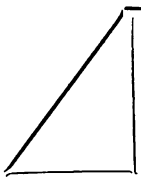

З НОВИМ РОКОМ ТА РІЗДВЯНИМИ СВЯТКАМИ

вітає всіх своїх жертводавців, читальників та прихильників, що про неї пам'ятають

УКРАЇНСЬКА БІБЛІОТЕКА ІМ. С. ПЕТЛЮРИ В ПАРИЖІ

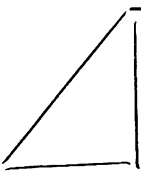

З НОВИМ РОКОМ І РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ

вітає всі організації Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції

ГЕНЕРАЛЬНА РАДА

ХРОНІКА

З ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІҐРАЦІЇ

У Франції

З життя Укр. Бібліотеки імени С. Петлюри в Парижі

— Замісць візитів і поворічніх та різдвяних поздоровлень п. Остатюк склав на Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі —10 фр., сотн. С. Рогатюк—10 фр.

У Польщі

— З життя Союзу Українок-Еміґранток у Варшаві. 23 листопада м.р. відбулися в помешканні Головної Управи УЦК клубові сходини Союзу Ук.-Ем. Численні гості і члени Союзу з великим зацікавленням вислухали як завжди мистецьки опрацьованого та вміло виголошеного реферату пані Наталі Лівицької-Холодної на тему «Карпатська Україна». Цими сходинами Союз Українок-Еміґранток хотів відзначити однодумність цілого українського громадянства в справі повстання автономної Української Держави на Закарпатті.

Перед тим як перейти до самого історичного та ґеоґрафичного опису Карпатської України, прелеґентка вернулася споминами до 1920 року, коли то Уряд УНР обстоював засаду осягнення самостійности України хоча б і не в цілих етнорафичних межах, бо самостійність правдива навіть і невеликого ґеоґрафично-політичного орґанізму відоґравала б велику ролю в майбутньому. Правдивість цього поґляду підтвердилася власне тепер, коли то з такою невимовною радістю всі українці привітали повстання автономної Української Держави на порівнююче невеликому клаптику нашої етноґрафичної території, слушно передбачаючи, що цей політичний орґанізм може відоґрати велику ролю в тих історичних подіях, що насуваються з невмолимою послідовністю на Европу.

Реферат пані Холодної, багатий фактичними даними і вміло опрацьований, зробив як своїм цікавим змістом, так і високою літературною формою дуже приємне враження у присутніх слухачів.

Марія Науменко.

— Союз Українок - Еміґранток влаштував у суботу, 10 грудня, традиційні «андрійки» в помешканні Східнього Інституту. Влаштовано було кімнату до гри в карти, добрий буфет та «ворожби». Була навіть майже «автентична» циганка, що забавляла весело присутніх, яких було досить багато. Вдаряла велика кількість чужинців, між инш. німців, що добре бавились на вечері. Пройшли одначе цьогорічні «андрійки» далеко не так «гучно», як хоч би й минулорічні. Але годі було витворити більше безпосередній родинний настрій. Бавились усі до ранку й постійно збирались ґрупки й співали гарно українських пісень.

Союз Українок - Еміґранток розпочав збіркову акцію серед українського громадянства, звертаючись по уживаний одяг для бідних еміґрантів і їх дітей та подарунки на ялинку, що її звичаєм давніх років влаштував і в цьому році Союз Українок для еміґраційної української дітвори. Мистецьку частину ялинки виповнять виступи учнів шкілки ім. Лесі Українки.

— Століття смерти батька новітньої ук-

раїнської літератури Івана Котляревського в Білостоці. З нагоди століття з дня смерти І. Котляревського відбулися у власній домівці Білостоцького відділу урочисті сходини його членів 13 листопада.

На вступі голова відділу полк. Писанюк оповістив зібраним про нову жертву, яку поніс український народ, — смерть бл. пам. ґен. Всеволода Змієнка, подавши разом з тим коротку характеристику світлої постати загально шанованого й улюбленого вояка й громадянина. На заклик полк. Писанюка присутні вшанували пам'ять ґен. В. Змієнка вставанням і хвилиною мовчанки.

Доповідь про життя й творчість Ів. Котляревського виголосив інж. С. Момот, подавши на вступі короткі біоґрафичні відомості про нього та ширше спиняючись над національно-політичним життям України в кінці XVIII століття, що проходило під свіжим ще враженням од скасування Запорозької Січі 1775 року та на якому багато заважило закріпощення українських селян в 1881 році на взір і згідно з приписами Москви, де «людей (селян) уважали за скотів».

Московські можновладці використали тоді всі засоби, щоб відірвати інтеліґентні українські шари козацької старшини й духовенства від мас селянства, що становило головну масу українського народу: обдарування дворянством і маєтностями та необмеженою владою над закріпощеним селянством. І козацька старшина почала була цуратись і мови української, і звичаїв старих козацьких.

Поява в таких умовах «Енеїди» Котляревського, написаної народньою мовою з докладним описом звичаїв, вірувань, музики, співів, танців, одягу, хатньої обстанови, потрав і ріжних обрядів, перейнятої щирою любовю до України й всього українського, була подією величезного значіння, а жартівлива гумористична форма того твору уможливила доступ для нього навіть до найзавзятіших ренеґатів. «Енеїда» призвичаювала читальників до народньої української мови, яко мови літературної. З тією метою — оборони української мови й українського імени—написав І. Котляревський і свою безсмертну «Наталку Полтавку».

На закінчення доповідач прочитав де-кільки характеристичних уривків із «Енеїди». Обговорюючи значіння Котляревського, навів його оцінку Т. Шевченком, який у вірші, присвяченому Котляревському, написав: «Будеш, батьку, панувати поки живуть люди, поки сонце з неба сяє тебе не забудуть».

— Пам'яти 359 у Ковелі. В неділю, 20 листопада м. р., п.-о. Іван Губа, настоятель української парафії в Ковелі, правлячи чергову Богослужбу в селі Дубова (приписаній парафії до Ковельської св.-Благовіщенської церкви), панахидою вшанував пам'ять 359 героїв-мучеників, українських вояків, що полягли під м. Базаром у боротьбі за волю Рідного Краю.

Про їхній геройський чин оповів п.-о. у своїй патріотичній промові -проповіді численно присутнім парафіянам селянам Дубової. Зворушливо змальовані останні хвилини життя 359 вояків так вразили селянську масу, що більша кількість з них своє глибоке співчуття й жалі виявила у нестриманих сльозах. На заклик о. Івана селяни зложили посильну офіру для українських інвалідів, що перебувають у таборах.

В неділю, 4 грудня, заходами місцевого українського громадянства відправлено було в Українській св.-Благовіщенській церкві у Ковелі урочисту жалібну Богослужбу й після неї панахиду по 359 лицарях Базарського чину. Відправу Богослужби й панахиди доконував настоятель церкви о. Іван Губа. Українським хором керував д-р Микола Пирогів. Церква була переповненою. Перед панахидою о. Іван Губа виголосив змістовну промову (зв'язуючи її з євангельською темою), присвячену великому подвигові 359 вояків, що віддали своє життя

на вівтар Батьківщини — Української Держави. Імення цих лицарів трикратно відчитав у молитві о. Іван на панахиді. На українських інвалідів у Каліші, на заклик о. Івана, присутні склали свої пожертви в сумі понад двадцять золотих. Обидві ці суми переслані Союзові Українських Інвалідів у Каліші.

О. К.

— З життя відділу УЦК в Межиріччі. 11 листопада м. р. було святочним днем в житті межирічського відділу УЦК. Цього дня відбулися загальні збори, на які, прибув представник Головної Управи УЦК полк. Ол. Вишнівський.

Збори відкрив уповноважений УЦК п. Маненко. Полк. Ол. Вишнівський, якого обрано було на голову зборів, зробив доповідь про сучасну політичну ситуацію та орґанізаційне життя української політичної еміґрації.

На зборах були зачитані вичерпуючі справоздання за перше півріччя біж. року та акт ревізійної комісії.

В праці Відділу головна увага була звернена на культурно-освітні справи, якими відала обрана комісія в складі п. п. К. Лясковського, С. Маненка та В. Зоренка.

Збори були закінчені гучними окликами на честь п. Головного Отамана, Уряду УНР, п. військового міністра та Головної Управи УЦК. Було висловлено привіт тако-ж і п. ґен. Удовиченкові. Після зборів було влаштовано спільний обід.

Приїзд полк. Ол. Вишнівського підняв дух і настрій у місцевої еміґрації та подав свіжих сил до орґанізаційного життя. Виголошена на зборах доповідь надала віри й надії в скорий поворот на Батьківщину.

Важно булоб частіше бачити представників Головної Управи УЦК і чути живе слово з центру.

Василь Зоренко.

З життя клубу «Прометей» у Варшаві

— 30 листопада м.р. відбувся в клубі «Прометей» надзвичайно цікавий відчит редактора «Бюлетину Польсько-Українського» п. Володимира Бончковського про істоту російської сили.

Реферат був багатий в цікаві спостереження й висновки та оригінальний підходом до теми. Повернемось ще до нього окремо.

«В тіні свастики»

Під таким заголовком виголосив доповідь в кл. «Прометей» на запрош. управи ред. Гжанковський. Референт ділився враженнями з двотижневого побуту на початку червня м. р. в Німеччині.

Другий в цьому відчитовому році реферат в клубі «Прометей» стягнув силу гостей. Виступав із споминами член центрального комітету азербейджанської визвольної орґанізації «Мусаватистів» п. Абдул Вагаб, що по одинадцяти роках арештів, в'язниць і заслань втік із червоного пекла й оце недавно приїхав з Персії до Польщі. Оповідання докладчика, — невисокої чорної людини, вимученої фізично, одначе з блискучими очима, з тихим і зрівноваженим голосом, — тримало по-над дві години зібрану авдиторію в найбільшому напруженні. Історія мук Вагаба починається в 1923 році, коли то викрито в Азербейджані орґанізацію Мусаватистів та переведено масові арешти. Почались роки жахливих переслідувань. З уст ще одного очевидця багатьох катувань та самої жертви червоного терору можна було почути нові ревеляції про нечувані методи допитів озвірілих чекистів, про большевицькі в'язниці, про умовини життя на засланнях. П. Вагаб дав кілька жахливих сцен із великого голоду в 1931 р., що застав його на засланні в Саратові (сюди він був засланий два рази й звідси тако-ж втік із своїм товаришем через Ташкент до Персії в 1934 р.) коли по вулицях на хідниках сиділи голодні люди, з жовтою, при

ліплою до костей шкірою та з грубими обряклими ногами (весь товщ людини підчас голоду спливає до ніг), коли одні полювали на инших, що мали золоті зуби, щоб їм ті зуби вирвати й за золото дістати кавалок якоїсь поживи з «Торґсіну».

П. Вагаб висловив кільки цікавих поглядів на совіти, зформованих на підставі своїх переживань та спостережень. Серед усіх народів під совітами йде невпинна боротьба за волю. Людність так солідарна з підпольними діячами, що переховує їх у себе й помагає при роботі. Зрештою в совітах кожний стоїть перед неминучою альтернативою: або бути запаленим комуністом, або найзавзятішим большевицьким ворогом. С е р е д н ь о ї д о р о г и н е м а ! Коли ти не комуніст, то ти ворог, хоч і стараєшся бути найбільше лояльним — і тому тебе арештутують і будуть переслідувати.

Референт звертав увагу на великий антисемітизм у совітах. Там повстають уже спеціяльні орґанізації для борьтьби з антисемітизмом. П. Вагаб твердить, що в хвилині остаточної розгривки в совітах з жидами буде ще гірше, ніж у Німеччині.

Особливо тепло згадував референт українців, навіть українських чекистів. Ті, з якими він спільно терпів,—а були там селяни й інтеліґенти, — були його найкращими друзями. Спільними силами уріжноманітнювали собі тяжкі дні заслання, як могли. Але найцікавіший слідуючий факт: охрана че - ка в Азербейджані складалась із українців. П. Вагаб тепло згадував про їх велику людяність та симпатичність. Коли їм говорилось, що вони «самостійники»—вистачало цього,щоб здобути їх серця. Мусаватисти потайки запрошували їх до своїх камер на розмови та гостили присланими їм азербейджанськими стравами.

Боротьба мусаватистів триває далі й широко в Азербейджані розгалуджена.

Бібліоґрафія

— І л ь к о Б о р щ а к. К а р п а т с ь к а У к р а ї н а у м і ж н а р о д н і й г р і. Наклад. вид. «Наше Слово», Львів, 1938.

Бувший «сугуфівський» діяч, що пописувався в 1925-26 рр. в большевицькому «Парижском Вестнике» та потім в сумної слави большевицких-же «Українських Вістях», випустив нову малограмотну брошуру, на цей раз про «Підкарпатську Україну». Чого тільки в цій брошурі нема! Першим ґубернатором Закарпаття був, по · Борщаку, не Жаткович, а Бескид; про національну революцію на Закарпатті в 1918-19 рр. ані слова; Жюль Камбон чомусь голосував у польській дипломатичній комісії Мирової Конференції.

Ціла книжка аж рябіє від фактичних помилок. Проте «Наше Слово» книжку Борщака видало, а «Діло» навіть написало в в числі з 4. І с. р. про ту писанину велику замітку, в якій сповіщається, що «маємо перед собою нову працю про українське Закарпаття, якої автором є відомий наш історик Ілько Борщак».

Направду, наші видавці й критики неперебірчиві ні що-до осіб, ні що-до писань. І.

В ДЕНЬ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО СВЯТА

в неділю, 22 січня с. р., в Українській Православній Церкві в Парижі (96, Bd Auguste Blanqui) відбудеться

УРОЧИСТА СЛУЖБА БОЖА

а по ній молебен. Початок служби о год. 10,30

МУЗЕЙ ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ УКРАЇНИ

будує Український Дім у Празі
й закликає всіх українців до помочі й участі
в цьому будуванні.

УВАГА!

МУЗЕЙ ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ УКРАЇНИ
ЗБІРАЄ ПОЖЕРТВИ НА

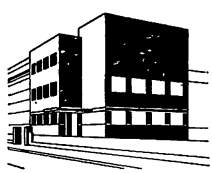

УКРАЇНСЬКИЙ ДІМ У ПРАЗІ

ДАЙТЕ Й ВИ СВОЮ ЦЕГЛИНУ!
ПОШЛІТЬ СКОРІШЕ ВАШУ ПОЖЕРТВУ!
ЗРОБІТЬ ЗБІРКУ У ВАШІМ ТОВАРИСТВІ! НЕ ВІДКЛАДАЙТЕ!
ЖЕРТВУЙТЕ ВСІ
НА УКРАЇНСЬКИЙ ДІМ У ПРАЗІ
ХТО СКІЛЬКИ МОЖЕ!

ГРОШІ СЛАТИ НА АДРЕСУ ДИРЕКТОРА МУЗЕЮ:
Prof. D.Antonovyč, Praha-Nusle, 245, Czechoslovakia.

НЕ ЗАБУВАЙТЕ!

Імена всіх, і тих найменших, жертводавців Музей збереже Україні в своїх пам'ятних книгах; хто-ж дасть відразу або частками 10 доларів, буде записаний в окремій пам'ятній книзі фундаторів Українського Дому; а хто дасть 25 доларів — буде записаний в золотій пам'ятній книзі добродіїв Музею Визвольної Боротьби України.

1000 цеглин коштують 10 доларів. 100 цеглин коштують 1 долар.

Звіт про всі пожертви Музей друкує й розсилає окремо. Про всі нові пожертви кожного разу оголошує часопис «Український Тиждень» у Празі. Крім того, про всі пожертви з ріжних держав буде ще окремо звіт у місцевій українській пресі кожної країни.